

23 серпня День Державного Прапора України

Приватний рів з крокодилами

Галина ПАГУТЯК,
Лауреат Національної премії України
ім. Т. Шевченка

Національна безпека неможлива без особистої безпеки. Агенти ворога поселилися в домі кожного українського громадянина, який не переймається інформаційною гігієною. Змінювати свої погані звички — жити так, ніби то не Росія на нас напала, а інопланетяни з голлівудського фільму — більшість не хоче. Бо як обійтися без душевних російських серіалів, які ментально ближчі постсовковому поколінню, без російського репу, без всіляких шоу і сопливих житейських історій і рецептів, мета яких показати, що ворог має людське обличчя. Хоча, як кажуть у нас у Галичи-

ні, ліпше з мудрим згубити, ніж із дурним знайти. З мудрим не цікаво, це як після “Бандитського Петербурга” дивитись “Сім самураїв”. Я не даремно написала “Сім самураїв”. Старий фільм геніального Куросави демонструє, як треба боротися людям честі проти бандитів. Але хто в нас люди честі? Ті, кого жінка ховає в гаражі від повістки на фронт, ті, хто їде на заробітки в країну агресора, бо там життя таке саме примітивне і звичне, як в Україні, тобто постсовкове, і не треба вчити мову, дотримуватись цивілізованих правил? Чи, може, ті, які втікають з України від корупції, вульгарності і неможливості реалізувати себе? Чи просто ті, для яких рів із крокодилами, тобто приватна безпека — це багато грошей, які вирішують всі проблеми? Тепер дивіться, що з того вийшло. На війні за тих дядьків, які ховаються від обов’язку захищати Батьківщину, гинуть зовсім юні, вісімнадцятилітні. Посполиті встають із колін після того, як пройде похоронний кортеж і їм нема гадки, що той хлопчина з Пустомит чи Полтави міг би не загинути, якби вони не відкупили своїх чоловіків і синів-тридцятиліток у військоматі, бо зрілий чоловік обережніший і досвідченіший. А коли здоров’я не дозволяє, то можна готуватись до самооборони, принаймні тренувати тіло і дух. Але ворог — це не росіяни, а іно-

планетяни, а з безвізом можна тепер втекти і в Європу. Вони всі, правда, кажуть, що захищатимуть свою родину. Тобто просто втечуть, бо для них Батьківщина там, де заробіток. Ті, хто не зможе втекти, загинуть. На це є також приповідка: чому дурний — бо бідний. Мати навчила їх любити лише себе, а не ближнього, не навчила любити Україну такою, яка вона є, а не такою, яку збудує для них влада. Школа не навчила критично і незалежно мислити. Дух інфантізму завадив стати дорослими. Культура, наука й освіта в Україні опущені нижче плінтуса, бо ЗМІ здатні імітувати все і навіть видрукувати на принтері зразок для наслідування, імітацію людини — бездумного та безпечного споживача, який живе у віртуальному світі з віртуальною війною. Навіщо справжнє, коли є імітація?

Заламувати руки і падати в розпач — це теж імітація, театр, ознака незрілості. А ось рів з крокодилами довкола свого розуму і серця — це реальність. Рів між чужорідним і ворожим, між якісним і неякісним, між честю і безчестям може викопати кожен і отримати моральну втіху від того, що відтепер ніхто не зможе окупувати ні його тіло, ні душу. А коли таких людей стане багато, тоді й засудять тих, хто вкрав гроші на державний рів із крокодилами, за законами воєнного часу.

— Я ТАК ДУМАЮ!

2-3

ДОНЕСТИ
ВСЮ ПРАВДУ!

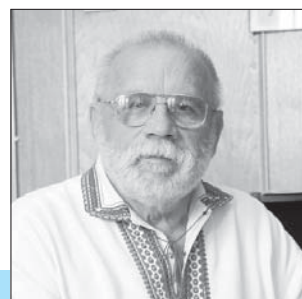
6-7

ПРО-ЧИТАННЯ

8-9

ДІМ НАД РІЧКОЮ

12-13

НОВІ ВІРШІ
В'ЯЧЕСЛАВА ГУКА

15

Микола ГРИГОРЧУК,
доктор фізико-математичних наук

“Моголи! Моголи!
Золотого Тамерлана онучата голі”.
Тарас Шевченко

Запитується в задачі, скільки ще можна купувати ковбасу “Московську”, сир “Російський”, хліб “Бородінський”, “Білоруський”, “Арнаутку”, горілку “Московську”, “Фінську”? Уже й Європа привідкрила завісу, і президент на десятому небі від щастя: “I do it!”. А довкола “стеги, лани мріють”. Скільки ще років Незалежності має минути, аби залізниця перестала бути Південно-Західною — відтинком імперської залізничної, а кілометраж на ній вимірювався б не від Москви, а від Києва? Залишимо їм 101-й кілометр і відгородимось від них хоча б 201-м. Доки комп’ютерне начиння буде російським, а розкладка клавіатури без українських букв “і, ї, і, і” та “є, ё”? Нехай нацменшини шукають по клавіатурах свої могутні “й”, “ы, Ы”, “ъ, Ъ”, приховані під нашими буквами! Скільки можна робити реклами і шльди на магазинах російською? Це ми живемо у їхньому просторі, чи вони — у нашому? Чи, може, всі ми гоголята з роздвоєною душею? Хто підмінив мову нашим спортсменам, їхнім тренерам та коментаторам? Невже метри, секунди й кілограми, швидше, вище й сильніше не можуть бути українськими?

І хоч би як оригінально звучала назва київської вулиці “Крейсера “Аврори”, та чи не краще, якщо вже кораблями називати вулиці, назвати її “фрегата “Гетьмана Сагайдачного”, чи “Миколаївських суднобудівників”? Давно столиці пора мати “проспект Гонта і Залізняка”, або “Гайдамацький проспект”, як символ вічного прагнення нашого народу до волі, як нагадування визискувачам, що терпіння вільного народу має межу. Звичайно, така назва у “карманичів” може викликати недобрі асоціації. Але нам своє робить. На кондитерській фабриці “Рошен”, що біля Центрального автовокзалу Києва досі бовваніє, незацеплений декомунізацією, бюст Карлу Марксу. Він, мабуть, нагадує власнику, завдяки чому й кому можна було прихопити цей солодкий об’єкт.

До якого часу будуть існувати кіоски “Союзпечать” та “Союздрук” у яких рідко побачиш українськомовні газети, а ще рідше українськомовні журнали? Журнал “Київ” у нашій столиці ви не знайдете у жодному такому кіоску. Натомість зустрінете тут газети “Сегодня”, “Весті”, “Факты”, “Комсомольская правда в Україні”, “Аргументи і факты”, “2000”, “Новое время”, які проштовхують “рузький мір”, з наголосом на “сенсації”, аварії, вбивства, аморальщину, побутові скандали, примітивізм, тупість. Виявляється, усе українське — “не формат” і “не користується попитом у населення”. Українських газет у сьогоdnішній Україні менше навіть, ніж було емігрантських українських газет у післявоєнній Канаді. Натомість зустрінете “формат”: десятки глянцевих чужомовних кросвордів та порножурналів. Сільським пенсіо-

Вичавити з себе раба

нерам в Західній Україні разом з пенсією обов’язково приносять додому і якусь російськомовну “газетюнку”, на кшталт кіровоградської: “Бабуся”. Така собі “хітросць” — “матрьошка”: назва українська (для передплатників), а начиння всередині геть чуже. І багато пенсіонерів змушені купувати її, бо куди дітись, пенсію принесли прямо до хати. Таку б практику запровадити і для жителів Донецької і Луганської областей і додавати їм до пенсії, наприклад, газету “Слово

ба! Країна, що виготовляє ракети, не може налагодити у себе виробництво своїх цигарок. Колісь на Хрещатику жила культурна й наукова еліта України: поети, письменники, народні артисти, академіки. А сьогодні ті, що архів Народного артиста СССР та України Дмитра Гнатюка викинули на смітник, ті, що усіма силами намагаються витіснити диавол уцілілі книжкові магазини з центра міста. Скільки зусиль коштувало відстояти, наприклад, “Сайво”. У “славних прадідів ве-

доступні. Щось там трохи є на ФМ-станціях, і то, переважно, — “Ера”, що уміло баламутить голови українцю і підточує мізки, як шашіль дерево. Небагато часу треба, аби Закарпаття вкотре поділили сусідні країни. Донбас і Крим — цьому яскраві приклади. Українство перебувало там ніби в підпіллі, його просто кинули, бо усі “карманичі” граються в “розбудову держави”, бавляться в закони, замість того, аби їх дотримуватись. Це, звичайно, нестерпно, що в державі Укра-

Луч (3), Красний Октябрь (2), Красний Пахар, Красноармійськ, Красноармійське, Краснознаменка, Краснознам’янка, Крупське (4), Куйбишеве (6), Куйбишев-ка, Куйбишевське, Леніна (5), Леніна Друге, Леніне (6), Ленінівка (2), Ленінка (5), Леніно-Ульяновка, Ленінське (17), Луб’янка (6), Луначарське (2), Максима Горького (3), Марксове, Менжинське, Мічуріне, Новий Донбас, Новокотовськ, Новомосковськ, Новоросійське (2), Оборона Рад, Октябрське (8), Орджонікідзе (3), Пам’ять Ілліча, Пархоменко, Первомайівка, Первомайськ (5), Первомайський (2), Радянське (10), Революційне, Рози Люксембург (3), Свердлове (3), Свердловка (3), Свердловськ, Свердловське, Северодонець, Скотарське, Советське, Суворовське, Третій Інтернаціонал, Ульяновка (4), Фрунзе (5), Фурманівка (2), Хрущова, Микитівка, Чапаєве (4), Чапаєвка (13), Червоні — Зірка (5), Зоря (2), Перемога, Знамено, також Червоні — Агроном, Донець, Жовтень (3), Орч, Перекоп, Прапор (2), Чабан, Шахтар, Шлях, Червоні Партизани, а ще Червоноармійське (9), Червоногвардійське, Червонозаводське, Червонопартизанське, Червонопрапорне, Червоноукраїнка... Чкалова, Чкалове (5), Чкаловка (2), Чкаловське, Чумальово, Шлях Ілліча, Шлях Незаможника, Шмідтове, Шорс, Шорсівка (3), Шорсове (2), Шорськ, Южнокомунарівськ, Южноукраїнськ, Январське, Ясна Зірка.

А число назв, у яких змінені окремі букви (“и” на “і”, чи “о”, або “ї” на “є”) є набагато більшим. Топоніміка Криму наповнину усіма подібними назвами (вище не врахована). Подібна справа відбулася і з прізвищами. Тут непочатий край роботи. Скільки українців мають прізвища з закінченням на “-ов”: Іванов, Петров, Сидоров... Ці прізвища відповідають на запитання: чий син? А отже, українською повинні писатись: Іванів, Петрів, Сидорів... А такі, до прикладу, прізвища як Білінський, Кулініч, Сечевая мали б писатись: Білінський, Кулінич, Січова. Стосовно жіночих прізвищ, то колишня влада рад зробила їх однакови з чоловічими. До “золотого вересня”, наприклад, у Західній Україні, жіноче прізвище обов’язково закінчувалося на “-а” і відповідало на запитання, чия вона? Якщо чоловік, для прикладу, Бойчук, то його дружина чи дочка — Бойчукова, Бойчуківна. Після одруження ім’я жінки навіть вживали рідко, бо згідно з давньою традицією (можливо, римською), воно мало відповідати чоловічому імені. Так про дружин Николи, Дмитра, Петра, Василя, Михайла, Федора, Івана казали: Николиха, Дмитриха, Петриха, Василяха, Михайлиха, Федориша, Іваниха, відповідно. А вже чоловік звертався до дружини за її власним ім’ям.

1918-го Симон Петлюра за три дні перейменував усі вулиці Києва, що носили імперські назви. За сім з половиною місяців уряд П. Скоропадського у важких умовах зробив майже стільки, скільки наші урядовці за всі роки незалежності. Кого вони,

Просвіти” чи “Свободу”? А тих, хто не читають, “обробляти” музикою, як це донедавна було на базарах, ринках, в автобусах міжміського сполучення, менш-більш людних місцях Галичини, де щоденно ревів блатний шансон з обов’язковим “Владімірським централом”.

У Києві, після 18 години, якщо ви не встигли вдень купити щось з друкованого, — пиши пропало. Навіть у центрі культурної колись столиці ви його не

ликих” чи то з правнуками не склалося, чи еліта втратила відчуття висоти.

Маємо Вікіпедію. Але стільки в ній кальок з російської, скалічених і помилкових статей, що все одно доводиться звертатись до іншомовних -педій, де є більш повна і точніша інформація. Хто продукує цю другосортність? Нехай статей буде менше, але їхня глибина повинна бути вищою, аби до них звертались, як до авторитетного джерела.

їна нема жодного телеканалу, який би цілодобово мовив українською мовою. Нехай всі решта п-каналів говорять якою хочуть мовою до своєї аудиторії. Але українець у своїй державі повинен мати хоч один свій канал. А то заводять якісь ганебні квоти не на мови нацменшин, а на українську мову!

Донедавна 80% назв вулиць, площ, підприємств, усяких закладів східно- і південноукраїнських міст мали колонізаторське походження і нагадували громадянам про недавнє їхнє минуле і про те, що нікуди вони від нього не втекли. Аби уявити, якою покаліченою і сплюндрованою була топоніміка України, досить звернутися до “Атласу автомобільних шляхів” видавництва “Картографія”, де подано назви усіх населених пунктів. Й нагадаймо в алфавітному порядку бодай деякі назви населених пунктів, які понад двадцять років вживали в незалежній Україні: Артемівка (5), Артемове, Більшовик (3), Ватутіне, Володимиро-Ульяновка, Воронівське, Воронцово, Ворошилівка, Галицинове, Голенищеве (2), Держинівка, Держинськ, Держинське, Держинський, Енгельсове, Жданове, Жовтень (4), Жовтнєве (60!), Іллічівка (4), Іллічівськ, Іллічівське, Калініна, Калініне (4), Калінінське, Калінінський, Карла Лібкнехта (2), Карла Маркса (3), Карло-Марксівське, Карло-Марксове, Кірове (21), Кіровка (5), Кіровськ (2), Кіровське (4), Комінтерн (4), Комінтерновське, Комінтерново, Комісарівка (5), Комсомолець, Комсомольськ (2), Комсомольське (13), Комсомольський (3), Комуна (2), Комунарівка (5), Котовськ, Котовське (4), Красне Знамя, Красний

знайдете. Але ви легко зможете придбати сотні сортів пива, різні алкогольні і тютюнові вироби. Дійшло до того, що давня відомий газетний кіоск біля Європейської площі уже вщерть заповнений “табачними изделиями”, а інший — біля готелю “Дніпро”, — давно зник. І як нещодавно з’ясувалося, ці “ізделія” надходять з країни-агресора. Яка гань-

Не контролює держава і радіофір. Якщо за радянщини в Західній Україні на довгих середніх і в УК-діапазонах було чути всі центральні українські станції, то у часи Незалежності вони кудись зникли, проте замість них добре чути румунську, угорську, польську, словацьку та інші мови, а рідної — катма. “Культура”, “Промінь”, “І-ий” тут не-

ці, нинішні, чекають, на що сподіваються? Здавалося б, приклади наших гетьманів, від статків яких і від них самих майже нічого і нікого не залишилося, мали б переконливо вчити, що без міцної власної держави все йде прахом. Однак “карманичі” Україною, осліплені туманом надбань, забувають про це. Роками запрягають воли і починають щось робити для держави лише під тиском вулиці або за вказівкою сильних правителів цього світу. Жителі Молдови перейменували містечко, де народився Г. Котовський, ще у 1989 році, а українці однойменне місто в Одеській області — аж у 2017 році (!), нині стало Подільським.

При перейменуваннях важливо повернути старі назви населених пунктів, оскільки вони, як мало що, передають зашифровані старі поняття й символи, які дійшли до нас з правіків від предків. Мови, окремі слова та назви завдяки своїй стійкості дозволяють заглянути в глибину історії народу, навіть далі, ніж це може зробити археологія.

Не слід імена старих “ідолів” замінювати на новітніх, бо настануть часи, коли імена новітніх замінять на ще новіших. Тоді, як жартують в І-неті стосовно деяких пам’ятників, з метою економії коштів на бронзу, краще б голови “ідолів” ставити на різьбу. Наприклад, навіщо було відрубувати передню праву ногу коню на пам’ятнику Щорсу, що на бульварі Шевченка? Як відомо з часів М. Коцюбинського — “коні не винні!”. Дуже пристойний кінь (кращий, як під Сагайдачним на Подолі, чи під Хмельницьким на Софійській площі) і фігура вершника — нічого собі так. Досить голову Щорса замінити, наприклад, на голову Петлюри або Скоропадського! Не подобатиметься ні Симон, ні Павло — забрали до музею-гліптотеки і прикрутили голову іншої шанованої особистості. Монумент, загалом, непоганий і добре вписується в довкілля. Майже кожна європейська столиця має кінні статуї. Нам би зробити кінного Мазепу, що зависає над Дніпром не згірш, як Петро I над Невною. Але це вже хіба що до сотоного року Незалежності. Загалом, час настав робити уже прямостоячі пам’ятники, а то у нас ера сидячих. По бронзовій книжці Рильського у Голосіївському парку ковзають діти в усі боки, сіпають класика за носа, заважають класику дивитись у далечинь. Курбасу на Прорізній хтось підпиляв ніжку стільця, на якому він ніби сидить. Ярослав Мудрий біля Золотих Воріт, здається, мріє встати з колін. Може, більш вдало вийшло з Яковчуком та Лобановським, до яких підсідають поруч відпочити, чи сфотографуватись на пам’ять. У гнобленого віками народу й пам’ятники ще мають відсидіти своє.

Скільки часу повинно минути, аби кожен українець вичавив з себе раба, навчився поважати себе, шанувати свого земляка і свій народ? Аби весь простір довкола себе заповнив своїми іменами та зберіг прадавні імена, почав виготовляти спершу для себе високоякісні речі, за які кожен міг бути певен, що українське — найкраще! Віритимемо, що десятки тисяч жертв, покладених у новітні часи на вівтар Незалежності, повернуть нашому народові колишню велич.

Максим МЕРКУЛОВ

*Мені казали “привіт”,
мені казали “здравствуй”
І “давай до свіданья”
казали мені.
І все це було б нормально,
все б це було не страшно,
Якби це було у Пітері,
або у Москві.
Але такими словами
мене стрічає столиця
Жовтоблакитної країни...
Гурт “Мері”*

На початку Незалежності українська у Києві була мовою-привидом. Мовою шкільних підручників, вуличних вивісок, теле- і радіопередач. А ще — мовою для кухні. Предметом для суто домашнього вжитку. На вулиці її було майже не чути, поодинокі українськомовні сприймали як іноземців чи іншопланетян. Ці люди нагадували диваків, які пішли на роботу в улюблених кімнатних капцях. Одного дня таким диваком вирішив стати я, звичайний студент столичного вишу. Спершу було ніяково, та я призвичаївся досить швидко, після чого зробив кілька цікавих відкриттів.

Першим відкриттям для мене був той факт, що за українську мову нікого не б’ють. Не переслідують, не висміюють, не виганяють з перукарні або крамниці, не вимагають перейти на російську. Іноді можуть спитати, звідки ти приїхав. Але навіть це траплялося рідко. Здебільшого городянам було просто байдуже, говорячи ти цитатами з нетлінної класики чи розповідаєш анекдоти кумедним суржилом — головне, що ти нікого не ображаєш. Іноді зустрічав людей, які справді не розуміли по-нашому: всі вони були іноземці, майже всі — приїжджі з країн ближнього

Заговорив

зарубіжжя. Упродовж кількох місяців я остаточно переконався, що приписувана більшості киян зневага і нелюбов до всього українського насправді є вигадкою, звичайнісіньким недолугим міфом. Ідейні українофоби, ясна річ, теж час від часу виринали десь на обрії, проте їхню кількість навряд чи можна було назвати значною. Припускаю, що якби моя студентська молодість припала на

лідний чоловік у діловому костюмі, і немолодий волоцюга, що просить у тебе на випивку, і добродушна бабця, яка продає домашню картоплю, і безтурботна дотепна студентка з татуванням на шиї, з їжакуватим волоссям, пофарбованим в усі кольори веселки. Понад те, є місця, де українська справді домінує: від Києво-Могилянської академії і бібліотеки імені Вернадського до стихійних ринків

буремні 90-ті роки минулого століття, мій мовний досвід міг виявитися не таким уже й безхмарним. Але це була середина нульових, відшумів перший Майдан, люди були сповнені надій і віри у майбутні зміни, у неминуче відродження. Мова Тичини і Плужника поволи виходила з підпілля на Божий світ.

Друге відкриття здивувало мене ще більше: я побачив, що українськомовних у місті насправді багато. Їх меншість, але ця меншість численна і досить помітна, її представником може виявитися будь-хто — і со-

і, даруйте, наливайок-генделіків. На вулиці зустрічаєш українськомовного перехожого, у супермаркеті — українськомовного касира, у магазині — українськомовного продавця. У поліклініці тебе приймає українськомовний лікар, у трамваї тобі продає квиток українськомовний кондуктор, у підземному переході хлопці співають українських пісень — від славнозвісної “Пісні про рушник” Малишка до останніх хітів “Океану Ельзи”. А одного зимового дня на станції метро “Позняки” до вагона заходить гурт веселих бабусь у кольоро-

вих хустинах. Бабусі вітають пасажирів зі святами, а потім лунає бадьора колядка...

Третє відкриття загнало мене у глухий кут, з якого я досі не можу вибратися. Охарактеризувати його можна одним реченням: що далі від центру, то більше української мови. Попри те, що саме в центрі розташовані університети, музеї, театри, творчі спілки, українське слово тут можна почути набагато рідше, ніж у якомусь загубленому на околиці мікрорайоні. Звісно, і в столичному середмісті є кілька місцин, які можна назвати винятками (парк Шевченка, Майдан Незалежності), однак після показово іншомовного Хрещатика гомінкий базар десь коло міської межі справляє враження інакшого всесвіту. Наче підземний потяг за якихось двадцять хвилин привіз тебе з далеких чужинських земель до рідного дому. Причина цього парадоксу мені невідома, але я знаю, що за п’ятнадцять-двадцять років він точно піде у небуття.

Нам випало жити у дивовижний період. Історія занурює Київ в українську мову, як священник занурює немовля у хрещенську купіль. Другий Майдан лише підтвердив незворотність цього процесу — доленосного, тривалого, нелегкого... Через півтора-два десятиліття українськомовні громадяни становитимуть половину місцевого населення. А ще через півтора-два десятиліття мій допис остаточно втратить свою актуальність, так само як і в’їдливий гуморески Павла Глазового.

Я народився у російськомовному місті. Тепер живу у двомовному. Київ, у якому я зустріну свою старість, говоритиме українською.

Київ

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

В інформаційному просторі можна знайти чимало контраверсійних оцінок і суджень стосовно відомого вчинку Остапа Дроздова на телеканалі ZIK. Йдеться про його реалізовану вимогу до учасника програми Юрія Романенка за демонстративне небажання користуватись державною мовою з принципу: “Знаю, а не буду”.

Мене цікавить ця подія як прецедент реальної прямої дії громадянина. Ми досі чули, як гарантованого Конституцією права пріоритетно спілкуватися державною мовою добиваються через пети-

Прецедент Остапа Дроздова

ції, звернення, судову тяганину і спроби покращити закон, але прецеденти реальної прямої дії трапляються не часто. А громадянин не тільки має право вимагати від співгромадянина спілкування державною мовою, а й зобов’язаний будь-якими засобами, зокрема й примусом, домогтися виконання своєї вимоги. Бо статті Конституції діють передовсім через посередництво громадянина, а вже потім через примус закону. Примус закону мав би стосуватися актів публічної демонстративної непокори загальногромадянському порядку спілкування, але комунікаційний примус як пряма дія громадянина є основою утвердження мови держави. Будь-який порядок утверджується примусом, і держава, яка має монополію на безумовне домагання порядку примусом, буде утверджувати державну мову лише тоді, коли це робитиме щодня і щогодини кожен порядний громадянин. Спробуйте в Росії заговорити україн-

ською, і вам відразу ж зроблять зауваження. Українці чинити так бояться? Чи декому ніяково або лячно почути у відповідь хамство? Нормальна мовна поведінка для нас ще незвична і тому, справді, дехто може сприйняти її як образливу чи зухвалу. Тим паче, що держава не здійснює пропаганду вірної поведінки громадянина, і люди державні переважно не є взірцем для суспільства. Як на мене, марно звинувачувати в цьому державу, адже у владному середовищі вже сформувалося деформоване мовне середовище, яке неминуче приземлює до малоросійського мовного стандарту всіх потенційних державників. Люди політики і влади ніколи не побудуться мовного малоросійства, бо вважають, що такими їх хоче бачити суспільство, підтримує як людей із народу. Сам народ повинен щось робити з явно згубною мовною ситуацією в державі. Тобто не весь народ як маса, а люди сумління і життєвої мудрості, люди пу-

блічні і впливові, від яких певним чином залежать інші. Адже інша людина перейде на твою мову спілкування лише в разі вигідної чи вимушеної потреби. Особисті прохання й агітація за державну мову після доволі тривалого терміну державності викликать лише роздратування. Змусити когось перейти на державну мову може лише особистий приклад або вимога, підкріплена силою впливу. Сильна позиція українця не має бути актом поодинокого побутового героїзму або жертви за українство. Так не повинно бути, але так буде майже завжди, поки акти громадянського примусу до мови держави будуть поодинокими. Мені прикро, що прецедент Остапа Дроздова не викликав хвилю схожої дії серед людей публічних, розумних і впливових. Складається враження, що саме таких людей або занадто мало, або вони все розуміють, але все ще бояться.

08.08.17р.

Вихід із духовного концтабору

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Експозиція розповідає, що СРСР середини 80-х років минулого століття нагадував перегрітий двигун, який не тільки не здатен був прискорити рух вперед, але навіть втриматися на досягнутих темпах. Водночас, у масовій психології “радянської людини” ще зберігався стійкий стереотип, який транлював СРСР як прогресивний, вічний і ніким не переможений політичний феномен. Він живився з двох джерел: з ідеологічної безальтернативності закритого суспільства та залишкової кінетичної енергії страху, народженої масовим терором 30—50-х років ХХ-го століття. Цей стереотип був своєрідним, можна сказати, внутрішнім наглядом, цензором, який блокував на підсвідомому рівні ймовірність публічної опозиції до радянської дійсності переважної більшості людей.

Вивести суспільство з цього стану масової апатії, своєрідного духовного концтабору, могла лише публічно проголошена, буквально фізично зрима альтернатива комуністичній реальності. До цього потрібно додати важливу деталь: альтернатива, що не була б одразу нещадно ліквідована каральними органами СРСР.

Таке історичне завдання виконав у 1987-1988 роках в Києві Український культурологічний клуб (УКК).

Основою клубу стали політичні в’язні, напередодні випущені М. Горбачовим із радянських концтаборів згідно з новою політикою перебудови, та студентська молодь.

Різка антирадянська тональність, задана активістами УКК, шокувала спочатку не лише кадебістів, а й більшість незвичних до подібних смислів киян. Але реакція на них була різною: якщо комуністичних холуїв це лякало, то у звичайних українців, після перших хвилин заніміння від несподіванки, викликало ейфорію.

Надія КИР’ЯН

Зміст книги — національно-патріотичний, спрямований на збереження історичної правди, творення національно свідомого суспільства. У передньому слові головний редактор Ярослав Гелетій аналізує сучасну ситуацію в Україні, досягнення та помилки за період незалежності, головні завдання, які нині стоять перед патріотами. У першому номері альманаху, згадує автор, головним питанням було: коли розквітне Україна? Тодішня складна ситуація, зuboжіння народу, корумпованість влади нині поглибилася “трагедією військового конфлікту з путінською Москвою”. А розквітне Україна тоді, вважає Ярослав Гелетій, коли головною ідеєю стане національна ідея, а нашим Президентом стане Націоналіст; історичний досвід свідчить, що кожна європейська держава утверджувалася у власній націоналістичній ідеології.

У вступному розділі надруковано статтю Лариси Сітко “Слуга Божий — митрополит Андрей Шептицький” до 150-річчя від дня його народження, що відзначали 2015 року; Левка Лук’яненка “Коли спекаємося московства”,

У Музеї шістдесятиництва відкрили виставку, присвячену 30-річчю створення Українського культурологічного клубу, що став першою незалежною громадською організацією в Радянській Україні.

Дошкульною політичною паразкою влади стала спроба дати відкритий, публічний бій УКК, перенісши локальні, з невеликою кількістю людей дискусії на шпальти масових партійних і державних ЗМІ. Аргументи радянської пропаганди виявилися для широких мас населення, що вже встигли зануритися у викривальні статті московських товстих журналів, непереконливими. Українська колоніальна адміністрація явно почала програвати змагання активістам УКК, а збагнувши це, вирішила змінити тактику дискусії на замовчування, намагаючись загнати УКК у глибоке підпілля. Було видано циркуляр про заборону надавати приміщення Клубу для дискусії.

Після цього УКК переніс свою діяльність на приватну садибу Дмитра Федоріва у стародавній частині Києва — на Подолі, на вулиці Олегівській, 10.

Зміцнивши, УКК почав агітацію за реформування тоталітарної системи, за виключення з конституції параграфу про керівну і спрямовуючу роль КПРС, доцільність переходу до багатопартійної системи. І найважливіше, на майданчиках УКК розпочалася агітація за наповнення реальним змістом конституційного принципу про суверенітет республіки, що дуже швидко переріс у політичну боротьбу за державну незалежність.

На виставці представлено чимало цікавих експонатів. Серед них світлина “Вечір пам’яті Василя Стуса у хаті Дмитра Федоріва, Київ, 17 січня 1988 р.”; “Колядницький гурт (серед колядників член УКК Владислав Іщенко), січень 1988 р.”; “Перше публічне вшанування членами УКК пам’яті невинно убієнних українців, 1988 р., Биківня”; “17 липня 1988 року. Перші збори Київської філії УГС на лавках

шкільного стадіону на Русанівці в Києві. В’ячеслав Чорновіл зачитує декларацію принципів УГС”; “Члени УКК і “Громади” (в центрі Ярослава Даниленко і Тарас Компаніченко) на Андріївському узвозі в День Києва, 1988 р.”; “Перше публічне поминання жертв Голодомору в Києві, панахиду відправив о. Методій, 1989 р.”; “Панахиду в пам’ять жертв розстріляних НКВСу Жовтневому паладі відправив священник УАПЦ о. Юрій Бойко, Київ, 1988 р.”; “Установчі збори УКК на дачі Аркадія Киреева, серпень 1987 р.”

Офіційна реакція радянської преси на створення Українського культурологічного клубу представлена статтями: “Театр тіней”, “Перебудова по-плачдинськи”, “Кажим же быть клубу”, “На обочині. Об УКК без лишніх деталей”, “Ганьба провокаторам з УКК”. На противагу — публікації “Возвращение из диссидентов” (Московские новости), 1988 р.), Олесь Шевченко “Перший постріл Української революції” (“Літературна Україна”, 14 серпня 2008), Інна Чернявська-Набока “Кузня депутатських кадрів” (“Народний депутат”, серпень 2007), а також неформальні журнали “Коло” і “Дзвін”), книжки Сергія Набоки “Увага №0” та Євгена Сверстюка “На благословенній землі Апостола” і “Шевченко і час”.

Але, напевне, найціннішими є спогади учасників тих подій.

Євген Сверстюк:

“Чи не найуспішнішою акцією УКК було відзначення тисячоліття Хрещення Русі. Коли ми прочитали в газетах, що православна церква відзначатиме цю дату в Москві, потім у Ленінграді і, нарешті, в Києві, нашому обуренню не було меж... На засіданні УКК було вирішено нашими скромними силами відзначити велику дату без офіційного дозволу біля пам’ятника

св. Володимирові, і то відзначити 5 червня, що раніше ніж відзначитимуть у Москві. Звичайно, про участь священників (без дозволу?) не могло бути й мови. Якийсь чиновник з Комітету у справах релігії вже зранку бігав біля пам’ятника, допитувався, де куплено свічки, чи, бува не в церкві, попереджував, забороняв. Але без жандарма він був безсиллий.

Сергій Набока приніс магнітофон. На стрічці був запис дзвонів. Хтось прочитав “Золотий годин” Павла Тичини. Готуючи свою доповідь, я не сподівався, що вона буде мати такий резонанс у світі, різними мовами!... Резонанс у закордонній пресі був величезний. Нашому скромному нелегальному зібранню надали більшого значення, ніж офіційному церковному торжеству, що дійшло до Києва пізніше, за кілька днів, і зібрало на Володимирській гірці тисячі священнослужителів, яким уперше в житті було дозволено церковне обличчя на вулиці й офіційне відродження до Києва...”

Василь Овсієнко:

“УКК набув широкого розголосу. До клубу потягнулися нові люди. Головою був обраний Аркадій Киреев, згодом Сергій Набока, активістами його стали Ігор Запорожець, Тетяна й Анатолій Битченки, Євген Сверстюк, Віталій Шевченко, Петро Борсук, Ярослава Данилейко, Тарас Компаніченко, Василь Гурдзан, Клим Семенюк, Тарас Антонюк, Анатолій Лупиніс,

Дмитро Корчинський, Логвин Бабляк, Євген Чернишов, Надія Левченко, Олекс Миколишин та інші. Створили історичну секцію (Юрій Огульчанський), мовну (Владислав Іщенко). Бували тут Михайлина Коцюбинська, В’ячеслав Чорновіл, Михайло і Богда Горині. Політв’язні, які звільнялися, одразу приходили до клубу. Так, Миколу Горбала його дружина Ольга Стокельна привела сюди в перші ж дні повернення до Києва. Третього дня після звільнення прийшов сюди і автор цих рядків...”

Олесь Шевченко:

“Для легалізації діяльності нам вдалося зареєструвати наш статут при відділі культури Подільського райвиконкому м. Києва. Проте, після того, як влада побачила, що приборкати клуб під свій радянсько-партійний контроль не вдається, нам стали відмовляти в приміщеннях й поставили вимогу зареєструвати статут при Київському міськвиконкомі. А там уже чекали...”

Вимоги міської влади до нашого статуту були щораз абсурднішими і, здавалося, на те й розрахованими, щоб ми їх нарешті відкинули...”

Наступного дня на чергових зборах, які відбулися (вже вимушено) під відкритим небом, члени клубу одностайно відхилили абсурдні вимоги й домовилися збиратися окремими секціями на приватних квартирах — відтепер ми стали “нелегітимними”, офіційно не визнаними”.

А ми лишилися людьми

Альманах “Український вісник”, незалежне політично-просвітянське видання, засновано 2000 року. Ініціатором такого видання був В’ячеслав Чорновіл. Ідею підтримали “Просвіта”, “Меморіал”, українські громади багатьох країн світу. Російська агресія 1915 року зірвала випуск альманаху, тому за 2015—2016 рік видано спарений номер. Надалі альманах має виходити щороку.

де політик зауважує, що наша інтелігенція все ще хитається між поняттями “братський слов’янський народ” та “хижий імперський агресор”. Це впливає на зміст радіо- і телепередач, друкованих ЗМІ, дискусій в інтернеті, а все разом — на свідомість народу; Миколи Жулинського до 200-річчя Шевченка; Наталії Гумницької “Завуальована русифікація. Малоросійство владних еліт”, у якій авторка пропонує замислитися над причинами невтішної поствайданної реальності.

Другий розділ — “Із закутин вічномерзлого крайсвіту”, — присвячено політичним в’язням, жертвам комуністичного беззаконня, які відбували свої терміни у Мінлагу (Республіка Комі), Інті, Казахстані. Серед них

Орися Матешук зі Львівщини, Кузьма Громик з Полісся, Леонід Рябченко та його батько Іван з Лубенщини, один з найкращих українських перекладачів Григорій Кочур та його дружина Ірина Михайлівна, Ярослава Людкевич, Анастасія Закидальська та інші. “Ми повинні свято берегти нашу історію, пам’ятати тих, хто власним життям виборював нашу ще таку залежну Незалежність”, — нагадує “Український вісник”.

Третій розділ — “У променях добра”. Тут вміщено філософські роздуми Олександра Кіцери “Чи слід любити ворогів”. Ця вічна дилема нині надзвичайно актуальна. “Молоді хлопці, що зараз боронять від проросійських терористів східні рубежі України, не зразу навчилися вбивати ворогів. Але, попри болісну психоло-

гічну “ломку”, таки навчилися”. Проаналізувавши висловлювання багатьох філософів, богословів, автор схиляється до думки, що “кожен християнин має обов’язок послуху насамперед Богу, а не королю, тим паче, якщо накази короля суперечать Божому Закону”. Подібної ж думки свого часу дотримувався Іван Франко, про що писав у вірші “Паренетикон”:

*Оте, брати, ви добре розумієте,
Що ворог Божий,*

ворог правди й волі

Не варт любові вашої ніколи.

У цьому ж розділі вміщено статті Василя Рудого “Іван Виговський — політичний лідер української козацької держави”, Наталі Лісової “Пам’ятати, щоб жити”, Ольги Джус “Брати минулого вогонь”, Наталі Гумницької “Українці Криму і Донбасу...”, Квітослави Куновської та Лесі Стефінів “Рідна мова українського школяра”, Лесі Храпливої-Шур “Сценка на свято героїнь”, Віктора і Юрія Зубрицьких “Воїн” (до 100-річчя з дня народження отця Української греко-католицької церкви Севастіяна Зубрицького).

У інших розділах — “І в звуках пам’ять озоветься”, “А ми лиши-

лися людьми, а ми лишилися собою”, “Миттєвості у вічність лунуть”, “Гори, гори, не відгорай, свічадо” — цікава стаття Михайла Теліги “Як я став свідомим українцем” (“...все почалося з бандери: чари її мене не проминули — вхопили мене і повели тією стежкою, на кінці якої бачу щастя свого народу”); відомої просвітянки Ніни Вірченко (її життєве кредо “Мое життя — Україна і математика”) “Я україночкою народилася”; статті Миколи Жулинського та Клавдії Бачинської про Уласа Самчука; спогади Галини Гордасевич про В’ячеслава Чорновола та ще багато інших актуальних матеріалів.

Розділ “Ми вийшли з дитинства” складають поезії. Поетичних патріотичних творів у збірнику чимало — ними починається кожен розділ. Автори — відомі поети Василь Симоненко, Василь Стус, Віктор Баранов, Ростислав Радишевський, Антоніна Листопад, а також поезії з-за колючого дроту: Зиновія Сердюка, зокрема, присвячені Антоніні Ярол, референту ОУН з Рівненщини (псевдо “Оксана”, “Квітка”), Ориси Матешук, Володимира Косовського, Ірини Сенік та багатьох інших.

Маргарита ДОВГАНЬ
Фото Сергія БОРИСОВСЬКОГО

Музика перемоги добра над злом

Трубач і гранатометник

Розговорилися в черзі із старою киянкою про наших внуків, правнуків, які сьогодні захищають Україну від підступної Московії. І раптом пані Галя, зі сльозою в голосі, каже мені: “У Київському шпиталі мого внука зараз рятують! Боже, як скалічили його бандити! Руки, ноги, живіт!” Вона назвала хлопця: Віктор Цимбалюк. І я пішла до Віктора. У третю палату травматології.

Пам’ятає “Марш запорізьких козаків”? Цим маршем трубач **Віктор Цимбалюк** не один раз підносив дух жителів Монастирища на Шевченковій Черкащині, де тепер живе. А родом воїн з приміського села, якому нарешті повернули історичну назву — Панський міст.

Чому трубач? Тато грав на трубі в духовому оркестрі. Одержавши у Каневі музичну освіту, грав в оркестрі й син.

А на війні — інша музика. Довелося оволодівати військовою справою. Солдат Цимбалюк став гранатометником у 72-ій механізованій бригаді. Втрапили 2 лютого цього року під ворожий обстріл. Міною вражені руки і нога, дісталось й внутрішнім органам. Вже понад 20 операцій переніс Віктор.

Під час нашої бесіди зайшли лікарі з помічниками і повільно, обережно переключили Віктора на ліжко-каталку. Повезли на чергову операцію. А Віктор мені встиг сказати: “Як руки відновляться і працюватимуть, я й далі гратиму на трубі. Дуже хочеться ще заграти “Марш запорізьких козаків”, а ще — “Прощання слов’янки”. Це музика перемоги добра над злом!”

І згадався мені Геродот

Ворожа куля прострелила хребет. Нейрохірургу Данчину (його солдати шанують!) вдалося її витягти. Але 8-й місяць триває боротьба за здоров’я **Миколи Іва-**

Віктор Цимбалюк

нова, гірничого інженера, солдата, який на війні — з самого її початку.

Простяг хлопець руку за ягодами, а я побачила шов на всю її довжину...

— Це моє бойове хрещення. Ще 2014 року під Хрящеватим ворожий град залишив пам’ятку.

Сиджу біля Миколи у першій палаті гнійної хірургії. Бесідуємо. А зір мій прикутий до смаглявого обличчя цього українського воїна. Нагадує воно мені скульптурні портрети греків античної доби, яких і у книгах, і по музеях надивилася.

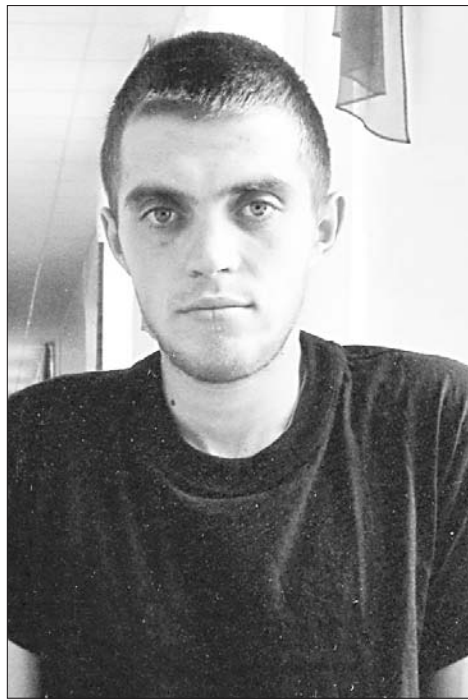
— Ви грек?

— Я українець. Але від батьків чув, що є в мені грецька кров...

Хто сьогодні, як великий грек Геродот, який жив у наших краях і писав про Україну ще у V ст. до нашої ери, напише про легендарних героїв, які боронять її нині?!

Поцілувала те зболене тіло...

— Вибачайте, мушу задзвонити, аби мої речі мені переслали з передка.

Микита Должков

“Лаконічно і з гумором” — подумалось. — Он як назвав передову юний сержант, заступник командира БМП-2 **Олександр Борисов**. А хлопець, переговоривши з побратимами, продовжив свою сповідь:

— Я з Узина на Білоцерківщині, під Києвом. Містечко наше давнє. Зі школи пам’ятаю: ще за скіфських часів жило тут плем’я узинян, чи узинів. Наш знаменитий космонавт Попович — з Узина. При совку коло нас був грандіозний аеродром — дальньої авіації, та ще з ядерним озброєнням — всьому світу погрожували ті совки. Обламалося їм. І тепер обламається.

До фронтової справи Олександр став навесні 2016 року. Контрактник. В бою вчився і стріляти, і командувати. Минулої зими дістав уламкове поранення — міна прилетіла.

— Це була мені перша наука, перевірка психіки. У Дніпрі залатали гарненько ліву ногу. Знову — на фронт. Одержав від Порошенка медаль “Захиснику Вітчизни”. Пишаюся. А ще маю грамоту від комбрига на честь Дня незалежності 2016 р.

Про бої говорити не хочу. А як словесно і музично “спілкувалися” з ворогом — розповім. Між нами відстань близько 70 м. Ця босота, негідники усе волають, надривають: “Укroppи, укroppи!!!”, а тоді врубають свою “Виходила на берег Катюша”. Задовбали цією “Катюшею”. Тоді наш ротний роздобув десь потужний гучномовець, вибрав слушний момент — і на повну силу включив Гімн України! Заткнулися сепари. Звісно, на якийсь час...

А у Київському шпиталі я нещодавно. 30 травня під Авдіївкою, біля шахти Бутівка, як завжди, почалася перестрілка. Зачепила мене великокаліберка. Ось тепер — безкінечні операції.

На моє запитання про характер поранення Саша з дитячою відвертістю відкинув легку ковдру, оголивши своє юне тіло, зашите по всьому животу і з боків, вздовж і впоперек величезними швами. Я не витримала, припала до нього і поцілувала це зболене тіло між ранами його. Тої миті він був для мене Сином Божим...

А потім Саша показував мені в Інтернеті зображення смертоносних мін, якими ворог калічить наших дітей. З однієї такої “цяцьки” вилітає до 600 залізних осколків, які наскрізь пронизують, рвуть людську плоть...

Я — українець!

Він з села Дударків близько Борисполя на Київщині. Говорить зі мною на диво бездоганною українською. Не стрималася — похвалила за гарну мову. А він у відповідь: я взагалі-то росіянин, з Уралу. Здивована. Кажу йому: етнографічно Урал не російський, в орбіті цих гір різні народи живуть, інша справа — під російсько-імперським ковпаком. А хлопець мені: правильно! Я — з чувашів. Мій тато — чуваш.

Розчулена. Мій прекрасний друг чуваш вивчався з московської хижої павутини і твердо став українцем, пройшовши Київський Майдан 2014 року! Так і сказав: “Відчув себе українцем, завжди і скрізь, з усіма почав говорити українською!” А хтось каже, що це важко, — заговорити українською. А він — заговорив! Знайомтесь: **Сергій Кнутов** — солдат-кулеметник другої роти першого батальйону 72-ї бригади. От і познайомилися. Бесідували у скромній кав’ярні на території шпиталю. Сидять солдати по двоє, троє — чашка кави, бесіда.

Через півгодини зустрічаємося з ним перед кабінетом офтальмолога. Він тепер у шелепно-лицевій хірургії лікується. У грудні минулого року протитанковою гранатою розстрошило, рознесло шелепу, пробило шию — оглух на одне вухо, ліве око не бачить... Пережив 8 складних операцій. Прийшов на операцію до офтальмолога. Говорили про різне. Між іншим розповів і про рідне село, звідки мама і де він народився. Селу понад 800 років! Розповідають, що монахи Києво-Печерської лаври там селилися. Оскільки поблизу болото і повно очерету — стали з нього дудки робити і музикувати на них! От і стало село зватися Дударків.

Ще говорили про наступні операції. Створення фактично нової шелепи — складне питання для сучасної хірургії.

Тим часом мого чуваша-українця викликали до кабінету... Наступного дня за телефонувався йому. І почула головне: “Бачу!”

Літак Олександра Чураря

— Лихо сталося в селі Водяному на Донеччині. На посту нас було двоє. Раптом ворог вдарив з великокаліберного кулемета.

Денис Бугаїв

ту. Бандитам закони не писані. Їм ніякий Мінськ не указ!

Відчув сильний поштовх, буквально розірвало плече і... все. Отямився аж у Харкові, де витягли з ший аж три шматки заліза. Слава Богу, мозок і судини не зачепило. Дізнався, що з поля бою мене винесли на парник і ще чотири хлопці з Правого сектора. Дяка їм.

Після Харкова лікуюся тут, у Києві. Плеча поки нема. Рука тримається на залізних спицях. Тільки через півроку йтиметься про протез. Зробити його беруться німці. Були у нас шойно. Забрали до себе на операції аж 14 хлопців!

...День Івана Купала. Все навколо таке розкішно-зелене, хоче жити, а ця дитина з сумним і розумним поглядом довірливо мені розповідає про пережиті смертоносні жахи. Вони донедавна йому снилися щоночі. Оце днів кілька як почав більш-менш висипатися...

Хто ж ти, 19-літній хлопче-козаче, якому політичний бандит перервав нормаль-

Олександр Чурарь

не людське життя? П’ята дитина у молдовській (по батьковій лінії) родині Чурарів, яка живе і працює на гостинній Херсонщині у містечку Чорнобаївка. Хоча тато-акордеоніст і прихилив до музики, але перемогло у житті інше захоплення. Близенько до хати — аеродром, льотна частина. Ще з дитинства задивлявся на злетипосадки вертольотів, літаків. Тому й пішов вчитися до Харківської військової академії на інженера авіації. А тут — війна.

Нам затишно. Радо бесідуємо з цим серйозним хлопчиною. Я навіть розфантазувалася: колись у небо підніметься ще небачений, досконалий літак конструкції видатного українського інженера Олександра Чураря.

Родовід від Піддубного

Командира взводу 96 зенітно-ракетної бригади **Дениса Бугаїва** скоро по тому, як прибув до війська, підвищили по службі. Став командиром з фізичної підготовки і спорту 156 зенітно-ракетного полку. Волювий, сильний духом. Майстер з гирьового спорту. Дуже пишається Денис своїм родоводом, в якому є ім’я знаменитого Піддубного. Денис відчуває, що це від прадіда колись йому, хлопчику, передався посыл займатися спортом. 2013 року на чемпіонаті України став бронзовим призером.

Сьогодні Денис — у четвертій палаті травматології. Думками — зі своїми солдатами, яким тренує дух і тіло. Він з побратимами створив лігу учасників АТО з футболу. Дуже гарна річ для психологічної реабілітації після фронту. Є ще інші плани. Денис вірить, що гирьовий спорт стане згодом Олімпійським.

А ще і дня не минає, аби серце не летіло до родини, до Золотоноші на Черкащині: там кохана дружина із донечкою Вікторією. А скоро ще прийде у світ Дитятко!

Воїн з Северодонецька

Дуже приємне було знайомство з 24-літнім **Микитом Должковим**.

У 19 років пішов до Армії. Колись хлопець учився на механіка. Робоча по духу людина. Болить хлопцеві Донбас, закриття заводів, розгубленість людей.

А Авдіївка для сержанта-зенітника Микити особлива, пекельна згадка. Може, туди так стріляють, бо там коксохім?

Ще 7 вересня першого року війни отримав наскрізне уламкове поранення. І на фронті, й у шпиталі Микита — старожил. Тоді, давно, ніби поставили на ноги. Знов у бій. Аж раптом... Права нога відмовила. Знов операції.

— Скільки лікарів біля мене працювало! Але їх не дуже бачив: то наркоз, то на животі лежу. Нещодавно зробили унікальну операцію: з лівої на праву ногу пересадили чотири сантиметри нерва! Медицина робить дива! Чекаю. Вірю — нога оживе, і я знову піду у бій за Україну.

Валентин ЯБЛОНСЬКИЙ,
професор

Донести всю правду...

деру, що завдавало значної шкоди українській справі.

Про смерть С. Петлюри: про те, що знищення Петлюри було операцією радянських спецслужб, свідчив працівник КДБ Петро Дерябін, який 1954 року перейшов на бік американців і розповів про це під час виступу в Конгресі США. Похований Петлюра на кладовищі Монпарнас у Парижі. 40 польських генералів в день похорону Симона Петлюри стали на коліна в костюлі у Варшаві. Оце справді честь офіцера, генерала.

А світ все відвертіше готувався до війни Німеччини з СРСР. ОУН не мала своїх збройних формувань для участі у війні. Вона могла лише підтримати ту чи ту збройну силу. Можливий конфлікт між Німеччиною та Радянською Росією здавався ОУН прекрасною нагодою для створення власних збройних сил.

Спочатку ОУН мала певні надії на Німеччину. І не випадково. В кінці тридцятих років у багатьох європейських газетах з'явилася повідомлення, що Німеччина прагне до створення незалежної Української держави, яка би об'єднала в національних рамках Радянську Україну та українців, що жили під юрисдикцією Польщі та Чехословаччини. В Берліні було створено українське представництво на чолі з активістом ОУН Сушком. 8 травня 1940 року канцелярія Гітлера видала інструкцію для комісарів східних районів, в якій зазначалося, що Україна має бути самостійною державою в союзі з Німеччиною. Готуючи війну проти СРСР, Гітлер декларував намір виступити в ролі визволителя поневолених народів СРСР від більшовицького панування. Коли у Гітлера вирішили рішення йти війною проти СРСР, він припускав можливість відродження самостійної Української держави.

З такими намірами ОУН увійшла в Другу Світову війну. І проникнувши слідом за німецькими військами до Львова, ОУН, не гаючи часу і не проконсультувавшись з німцями, відразу проголосила 30 червня про відновлення Української Держави. Проте цілі ОУН і гітлерівців були різними: українські націоналісти розцінювали напад Німеччини на СРСР, як можливість встановлення незалежної української держави, а німці вбачали в ОУН диверсійну силу для створення хаосу в радянському тилу. Така поведінка ОУН не сподобалася німцям, і коли Бандера відмовився відкликатися Акт відновлення Української Держави, спочатку арештували його і членів українського уряду, а 25 листопада 1941 р. гестапо

видало таємний наказ про арешт усіх активістів руху Бандери.

Через місяць після проголошення у Львові Акта відновлення Української держави — 30 липня 1941 р., Польський еміграційний уряд у Лондоні поновив перерване 17 вересня 1939 року (у зв'язку з війною) співробітництво з СРСР, підписавши Акт Сікорського-Майського, згідно з яким в надісланій з Москви телеграмі (цитуюмо) “СРСР виступає за створення незалежної польської держави в кордонах національної Польщі, включаючи деякі міста і області, які нещодавно відійшли до СРСР”. Населення Західної України тепер виявилось подвійної належності (як у тій пісні: “чи ти Ясь, чи ти не, сподобався ти мне”). Це викликало обурення у волинян, а керівництво Союзу Війни Збройної у Варшаві, як господарі, почали надсилати на Волинь своїх емісарів для організації збройних формувань і підпільних груп. Упродовж 1942—1943 р. на території Волині постало кілька десятків таких баз.

Німецько-радянський фронт швидко покинув терени Волині, а на окупованій території з'явилися дезертири Червоної армії, утікачі з німецького полону, безробітні, які спочатку просто шукали притулку у волинських лісах, тим більше було літо, а з часом виникла ідея про об'єднання в якісь групи.

У кінці 1941 і протягом 1942 р. німці вирішили провести очистку території рейху, застосовуючи масові арешти та знищення членів українських націоналістичних організацій. В лютому-березні 1942 р. у Бабиному Яру було розстріляно 621 члена ОУН(м), у липні 1942 р. було розгромлено київську референтуру ОУН(б), у жовтні-листопаді 1942 р. було страчено 210 членів ОУН(б). Водночас німці стали все частіше проводити каральні акції серед українського населення за непослух. Не можна було миритися з

цим далі, треба було започаткувати опір.

Перші загони під назвою УПА—“Поліська Січ” створив з початку німецько-радянської війни отаман Тарас Бульба-Боровець в Олевському районі на Поліссі. Керівництво бандерівської течії до середини 1942 р. негативно ставилося до партизанських методів боротьби, проте ситуація вимагала дії і ОУН (б) вирішила об'єднати всі партизанські формування самостійницької орієнтації в єдину потужну повстанську армію. Так, частина загонів Бульби-Боровця погодилися на об'єднання в рамках ОУН (б), незгідні створили окреме формування під назвою Армія УНР. Першим командиром УПА став військовий референт крайового проводу ОУНСД ПЗУЗ Василь Івахів, однак 13 травня 1943 р. він загинув у бою з німецьким військовим підрозділом біля с. Черниш Колківського р-ну (Волинська обл.). Після цього обов'язки командира УПА взяв на себе провідник ОУНСД на ПЗУЗ Дмитро Кляківський (“Клим Савур”, “Охрім”).

А на Холмщині, яка ввійшла 1939 р. до складу Генеральної губернії, німці, заграючи з польською частиною населення краю, яка складала тут понад 65%, стали призначати старост, війтів, учителів тощо винятково з поляків, спровокувавши цим польсько-українське протистояння, яке поступово переросло з поодиноких до масових виступів.

На доповнення до цієї провокації німці вирішили створити на Холмщині зразкову німецьку колонію “Гімmlерштадт”, заселену рейхсдойчами, фольксдойчами та голландцями, виселивши для цього 200 тис. поляків з чотирьох повітів Люблінського дистрикту. Операція проводилася взимку. До її проведення залучили допоміжну українську поліцію. Тисячі поляків, виселених взимку зі своїх домів, перейшли в АК, всі свої образи та незадоволення вони перенесли на українську поліцію і розпочали відплатні акції проти українців. Польське підпілля на Грубешівщині знищило п'ять українських сіл і викликало численні людські жертви — 2 тис. українців, ще тисячі перетворилися на біженців. Маса українців потягнулися через ріку Західний Буг на Волинь, перенісши з собою іскру спротиву, що запалила багата волинська трагедія.

Протистояння не припинялося, 1943—1944 роки стали найстрашнішим етапом знищення поляками цілих сіл Холмщини та Підляшшя — палали у вогні села,

живцем горіла худоба і розпачливо плакали і стогнали люди, яких катували і вбивали.

Аж страшно наводити перелік спалених сіл:

† 19 березня Масловичі, Міняни, Козодави, Тихобіж, Сліпче, Космів, Модринець, Жабче, Ошів і Хорошиці;

† 21 березня Бересть, Верешин, Витків;

† 22 березня: Смолигів, Старе Село, Ліски, Костяшин, Василів Великий, Губенок, Річиця і Тучапи;

† 2—8 квітня: Новосілки, Крилів, Потуржин, Василів Малий, Радостів, Жуличі, Вишнів, Колдубиська, Телятин.

† напередодні Зелених Свят: Стенятин, Ратичів, Жерники, Посадів, Шлятин, Гопкіс, Зимно, Поледей і Пиняни.

Не доведи Господи подібного більше ніколи.

Виникла непередбачувана ситуація. Справа в тому, що прийнята Великим Збором програма ОУН проголошувала ворогом №1 для України більшовиків. Про вороже ставлення до поляків не було жодної мови, а тут все змінилося. Ворогом №1 виявилися німці, ворогом №2 (а в даній ситуації №1) стали поляки, а більшовики перемістилися на третє місце, хоча все визначали обставини. Залежно від ситуації ці вороги мінялися місцями, але всі вони були й іноді виступали всі три разом.

ОУН(б)—УПА швидко розросталася у велику, добре організовану партизанську армію, яка захопила контроль над значними частинами Волині і створила тут так звану Колківську республіку, для боротьби з якою нацисти застосували всі види військової техніки — танки, панцерники, авіацію.

Не зупиняючись на окремих протистояннях, їм відведено в низі належне місце, підкреслюю — лише окремі з них.

Безприкладним за рівнем героїзму та жертвності стали два бої УПА — у вересні 1943 року в Новому Загороді, в мурах старовинного Загорівського монастиря, та 21—25 квітня 1944 року біля урочища Гурби. В першому бою здоровенні мурі монастиря прийняли під свій захист 44 мужніх повстанців, які витримали бій проти понад 1500 бійців німецьких військ дві з половиною доби. У нас немає іншого прикладу для порівняння з мужністю та жертвністю цих волиняків (хіба що в наш час бій воїнів АТО за Донецький аеропорт). Вічна їм пам'ять, честь і слава!

Друга битва відбулася на півдні Здолбунівського району, у якій понад 4 тисячі повстанців виступили проти “загороджувального” загону військ НКВС загальною чисельністю майже 30 тисяч з гарматами, танками й літаками. Безумовно, такий потужний бій обійшовся великими жертвами з обох сторін, але це також приклад, якого не викреслиш з історії України, з історії національно-визвольних змагань.

УПА вело війну на три фронти, і якщо сумарно об'єднати понесені на них жертви, то тут голова йде обертом, бо це була справді Волинська трагедія, і цей народ вистояв і врешті проголосив незалежність своєї держави, за яку боролися і гинули лише впродовж останніх 100 років тисячі і тисячі Героїв України.

Цікавий і остаточно не розшифрований ще один факт боротьби за Волинь, за Україну. Ми наче знаємо з літератури про нього все, але подумаймо, чи все. В червні 1942 року в поліські ліси до загону червоних партизан “Победители” закинули десантом розвідника-диверсанта Кузнецова, який, як нам відомо з книги Медведева “Это было под Ровно”, виконував замах на високопоставлених німецьких військових керівників. Проте, чому він на місці кожного вбивства “випадково губив” список діячів українського підпілля, певні документи про УПА, звідки у нього взялися ці документи, і чому він співпрацював з польськими розвідниками, а не червоними — ніде жодного слова не сказано. Є над чим задуматися. Попередній, навіть поверхневий аналіз показує, що головним завданням Кузнецова була підризна діяльність проти УПА, а вбивства німецьких чинів служили всього-на-всього інструментом виконання цих завдань. Керував програмою П. Судоплатов, той самий Судоплатов, що знищив Є. Коновальця і керував знищенням інших “ворогів” радянської системи. Важко докопатися до істини. Ніхто не підозрював, що вбивства Кузнецовим німецьких військових у Рівному та Львові фактично були замаскованим інструментом боротьби з українським національно-визвольним рухом. Прикро за понесені жертви. Серед роз-

просто не встигли знищити. Тому кожен випадок треба розглядати окремо.

До речі, в складі командирів збройних формувань УПА було чимало колишніх офіцерів Червоної армії, які героїчно боролися з німцями, по-різному з поляками та більшовиками, а частина лише чекала наближення фронту, щоб змити свої гріхи кров’ю чи відзвітувати за виконане завдання.

На території Дубенщини діяв мужній курінний УПА Чубатий — високий, симпатичний, з кучерявим чубом з-під шапки, в киреї. Гроза для ворогів. А його рідний брат, мобілізований в 1940 р. до лав ЧА, був радянським офіцером. Трагічний випадок стався, коли брат захотів побачитися з братом; зустрілися в батьківській хаті, обнялися, сіли за стіл, а із-за вікна обізався кулемет. Офіцер ЧА впав наповал, а Чубатий через декілька днів прийшов у повному параді зі своїм ескадроном до Дубенського райвідділу міліції і здався. І вже полетіли голови вчорашніх соратників Чубатого, яких він видавав безбожно одного за другим. Страшно згадувати. Зустрічаючись з ним випадково на вулиці, відчував якийсь страх, бо тепер не знав, хто він насправді: герой чи зрадник? І закінчив він життя також не краще.

Українські національно-визвольні змагання періоду Другої світової війни, самим фактом

стріляних людей у відповідь на ці атентати було багато достойних націоналістів, зокрема, полковник армії УНР Коваленко, сотник УНР Ружицький, редактор друкарні ОУН у Рівному Рибак, тут мученицьку смерть прийняли священики Української Автокефальної Церкви о. В. Мисечко та о. С. Клубок. Всіх не перерахуєш. Отже, Українська революція явилася у нас у різних проявах і вимірах. У багатьох людей мимоволі виникає питання: ким були учасники української революції (а ким були учасники Майдану?) — українськими патріотами, хоча на окупованій німцями території, у зв’язку з адміністративним безладом, як і у нас на Майдані, поряд з палкими патріотами оберталися багато всіляких осіб, і чим займався кожен з них, важко сказати. А коли протистояння набирало форми типової жакерії, селянської стихії, то тут взагалі важко дати однозначну оцінку. І не дивуйтеся такому різноманіттю народного повстання, бо це не були військові операції із заздалегідь розробленою штабом тактикою бою. Чи забули, скільки патріотів було винищено в польських, більшовицьких, німецьких тюрмах та концтаборах, розстріляно каральними експедиціями? Залишилися ті, кого

свого прояву та добутою славою згуртували тисячі українських патріотів навколо національної ідеї, боротьби за Українську самостійну соборну державу. Проте слід не забувати, що:

— Волинська трагедія була епізодом Другої світової війни та української національно-визвольної революції;

— події Волинської трагедії відбувалися на етнічних українських землях, на які не мали права ні поляки, ні німці, ні більшовики;

— метою волинського протистояння з польської сторони було повернути в лоно Польщі Kresy wscodnie, а метою ОУН — перешкодити полякам у здійсненні цього загарбницького задуму;

— бойові дії української сторони, зокрема ОУН і УПА, мали відплатний характер і тільки одну мету — звільнити територію Волині від окупаційних сил;

— відплатні акції ОУН—УПА не поширювалися на традиційні польські території;

— український національно-визвольний рух в жодному разі не був замахом на польську державність, якої в роки війни не існувало, а був продовженням української революції.

Далі буде.

Допоки надія, допоки мета...

Антологія патріотичної поезії. Упорядкування Олесь Дяка. — Львів, Дрогобич: Коло, 2017. — 232 с.

Олесь ДЯК
Від упорядника

Ось чого не очікував, то це такої бурхливої реакції на “мою” антологію, яку спокійно і тихо готував до друку, ні на мить не задумуючись, що у фінансовому плані витрат, пов’язаних із виданням, залишусь сам на сам із цією проблемою. Хоча не зовсім так — видавництво “Коло”, підписавшись виступити партнером, відтермінувало всі розрахунки не менше, ніж на півроку. І лауреат першої Всеукраїнської літературної премії патріотичної поезії імені Катерини Мандрик -Куйбіди за 2016 рік письменника Любов Проць виявилася не байдужою — наскільки презентабельною (в плані поліграфії) мала би бути наша антологія. Відчувши смак успіху, і Львівська обласна рада пообіцяла сприяння у програмі щорічних закупівель на бібліотеки області. Але й не це мене найбільше тішить, а те, що суспільство справді повірило у наші добрі наміри започаткувати літературно-патріотичний рух, насамперед серед читацької молоді, і не тільки на словах. Підтвердження цьому — велелюдні презентації в Галицькому краї. А деякі депутати Львівської обласної ради від освіти, і насамперед педагог Володимир Вантух, взяли за здійснення плану впровадження вивчення антології “Допоки надія, допоки мета...” у загальноосвітніх школах області. І це лише початок.

То чи не мала рації поетеса Світлана Антонішин, коли писала свій відгук на Антологію, передбачаючи, що “...продовження буде. Не може не бути!” ?

Микола ПЕТРЕНКО
Урівноваження

Коли тобі випадає доля брати участь у спільному збірнику — то мимохідь в душі починає шкребти якась засторога: а чи потраплю в загальну тональність збірника, чи мої твори не програватимуть поряд із іншими, кращими, або ж навпаки — чи не буде твоїм сузір’ям якийсь аж геть далекий від твоїх творчих засад?

Можу відверто ззнатися: цього разу сумніватися немає жодних підстав.

А вони могли бути — надто вже неоднозначно ми тлумачимо виміри патріотичності, особливо в поетичних творах. І хоча мені рідне Мисикове: не питай, де та сучасність — вона в тобі, так, у кожному із нас — але ж і проявляється різно.

Та ще на додачу: над часовими вимірами виходу нашої спільної збірки — антології патріотичної поезії за редакцією Олесь Дяка, — тяжіла густо-чорна примара війни...

Радий засвідчити: мої застереження відпали.

На диво збалансований рівень творів усіх представлених у збірнику авторів, і це при просторому тематичному розмаїтті. Щось відрізняється як краще, дещо не в моєму плані — але єдність рівновеликих величин для неупередженого читача очевидна.

Але застереження у мене такі є — вони стосуються художнього оформлення, того аж гнітюче домінуючого чорного-червоного кольору обкладинки. Таки мали б світліше дивитися вперед, навіть з бліндажних амбразур.

Та й назва збірника таїть у собі щось майже фатальне...

Петро ШКРАБ’ЮК
Подвійний чин поетеси з Козаківки

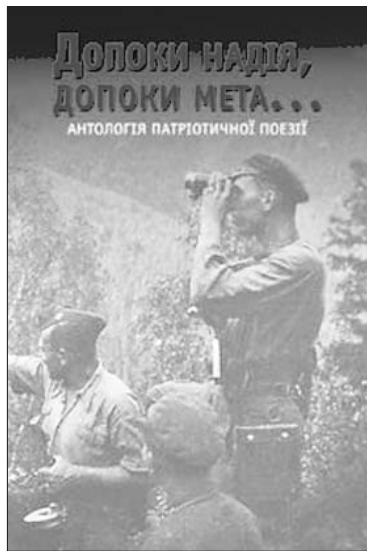
Вже в самій назві — Козаківка — закладені історія села і характер його мешканців. Величала тут і природа: гори, смереки, річка... Неподалік — Болахів, де похована піонерка жіночого руху Наталія Кобринська.

Не випадково пооблизу Козаківки діяла старшинська школа УПА.

Не випадково тут оселилися (і дожили віку) дві сестри Степана Бандери — Володимира та Оксана.

Не випадково тут народилася одна з героїнь національно-визвольного руху, речниця патріотичного чину і слова Катерина Мандрик-Куйбіда. Знову ж таки: етимологічно в прізвищі явно просвічує Січ, на якій давали такі незвичні прізвиська, як Куйбіда чи Мандрик.

Так, Катерина Мандрик-Куйбіда належить до тих творців, які не тільки маніфестували свою любов до України, а й пожертвували їй своє життя. Цінність такої поезії особлива. Подвійна. Бо

вона не просто декларативна, а омила кров’ю її творців; є взірцем єднання слова і вчинку.

Ось чому ми з таким хвилюванням презентували в Козаківці свою антологію патріотичної поезії під назвою “Допоки надія, допоки мета...” — і вже сучасної, яка теж виповнена тривогами та співпереживанням за долю України — і водночас вірою в її незнищенність, в її перемогу. Ми теж воруємося на єднання слова і реальної дії.

Мені, зокрема, довелося двічі побувати в Бахмуті Донецької області, в сусідній Костянтинівці, а також у Дніпрі, виступати перед воїнами й тутешніми мешканцями, і це була незвичайна радість: я вкотре пересвідчився, що патріотична поезія (коли вона щира, виблена, високохудожня) завжди актуальна, завжди хвилює серця. **Тим паче, коли вона не тільки прямо закликає “Любіть Україну” (В. Сосяра), а й говорить про це опосередковано — через любов до квітки, роси чи близької людини...**

Бо все те, що в різних формах і жанрах, зокрема в ліриці, відстоює національні й християнські цінності, морально-етичні чесноти, є виявом патріотизму. І, звісно, надишає на чин...

Світлана АНТОНИШИН
Продовження неодмінно буде!

Коли відверто, я завжди з деякою осторогою ставилася до різноманітних літературних ан-

тологій, як і до звичного поділу лірики за жанрами і стилями. Вважаю, що тут усе набагато складніше й простіше водночас: є поезія і є непоезія. Промовисте підтвердження цьому — антологія патріотичної поезії: “Допоки надія, допоки мета...” Цей ошатний томик якось відразу, легко й невимушено розвіяв мої упередження.

...Вісім авторів: п’ять членів журі і три лауреати першого конкурсу патріотичної поезії імені Катерини Мандрик-Куйбіди. Всі імена добре відомі — і не тільки в літературних колах. Кожна добірка, представлена в антології (представлена, до речі, досить широко), заслуговує на окрему ґрунтовну розмову. І повірте, коли читала книгу, мене чомусь не цікавило: хто член журі, хто лауреат першої, а хто — третьої премії. Я просто насолоджувалася поезією, тим непромінальним Словом, коли, за Богданом Смоляком (одним із членів журі), “крізь кожен шов у формі літер болить розчахнутий папір”.

“Розчахнутий папір”, зранене серце, оголений нерв сьогодення і “кричуща правда” історії... Так, у цій книзі немало документального (“поезії факту” жодні епохи і жодні віяння літературної моди не відмінять): тут і Майдан, і війна на Сході, і голод 33-го... Але, на щастя, тут немає кон’юктурної риторики, порожнього оптимізму і барабанного пафосу.

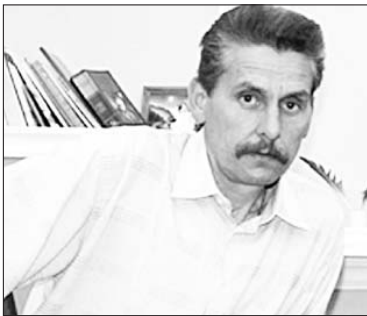
Це дуже різні — і за змістом, і за формою, і за настроєм, — тексти, які безжально пронизують душу до осердя, до скрику, проте — не до відчаю! Тут — приклади і приклади — яскравих метафор, відточених афоризмів, вигадливого звукопису та винахідливої версифікації. А головне, в цій поезії така межова ширість емоцій та непередумані долі людські, що іноді просто важко передихнути. Є в книзі місце і для жарту, для тихой усмішки крізь сльози.

*А там, де живе Всевишній,
Сказали мені Його близькі,
Що ангели все частіше
Чують в раю українську.
(Анатолій Марущак).*

А в іншому вірші цього ж автора — вже зовсім “на розрив аорти”. Маю на увазі зворушливо-реалістичну баладу-монолог “ДНК”. Монолог виховання інтернау, який загинув на війні і разом з десятками інших полеглих бійців похований у братській могилі як безіменний воїн. Одного за одним друзів-побратимів знаходять рідні — за тестами ДНК — і ті ...повертаються додому. А хлопчину-сироту нікому шукати. У нього і за життя не було Дому, тож повертатись йому нікуди. Проте:

*Я від долі ніколи в світі не тікав,
Ми завжди були з нею на ти.
Україну — мій код, а точніш, ДНК
В карті пам’яті легко знайти...*

Анатолій Марущак — лауреат третьої премії. Якщо це “третя”, то що казати про твори, відзначені “першою” і “другою” преміями. А втім, чи варто щось казати. “Вартіше”, мабуть, просто розгорнути книгу і прочитати. Тим більше, що організатори конкурсу патріотичної поезії ім. Катерини Мандрик-Куйбіди обіцяють за підсумками вже цього річного творчого змагання нову антологію. Отже, продовження буде. Не може не бути!

Петро СОРОКА

Книжкові полиці вгинаються від книжок, призначених для дітей. Але в цьому морі рідко подибуєш яку перлинку, там не знайдеш того, що називається повітрям дитячої літератури. Писати для дітей — надзавдання для письменника. На жаль, це усвідомлюють одиниці. В іменах це відбито так: Володимир Рутківський, Галина Малик, Галина Пагутяк (маю на увазі передусім її “Королівство”), Ігор Калинець, Йосип Струцюк, Надія Гумєнюк... Серед них по-особливого виділяється Галина Кирпа, перекладач і поетеса, упорядник численних антологій і збірників, ім’я якої не зблідне, якщо поставити його поряд з Елеонор Портер і Беатрікс Поттер. Здається, зовсім недавно вийшла друком її знакова книжка “Мій тато став зіркою” (про події на Майдані та про війну крізь призму дитячого сприйняття), яка отримала доволі широкий резонанс серед юних читачів (була неодноразово інсценізована), і ось нова повість “Тринадцятий місяць у році”, ошатно видана тим же “Видавництвом Старого Лева” (м. Львів).

Книга читабельна, легка для сприйняття, світла і радісна, у яку входиш, як у теплі весняні води. Починається вона таким дотеп-

Повітря дитячої літератури

ним зачином, який потім розпросторується на всю подальшу оповідь: “Сьогодні вранці я роздивлялася в дзеркалі свій ніс і ніяк не могла збагнути, для чого він мені здався. От, розумію, чайникові ніс потрібен, щоб наливати з нього окріп. У кицьки Мурки ніс — брунатненький. Він у неї завжди нюхає їжу, щоб знати — стравна вона чи ні. Могутні кораблі своїм носом розтинають хвилі морів-океанів — я бачила їхні гострі носи в енциклопедії мореплавства. А от мій ніс тільки й годиться, щоб узимку мерзнути, тоді по-снігурячому червоніти, а потім довго шмаркати. Ні, це такі зовсім непотрібні деталі до мого портрета”.

Це книжка для дітей і дорослих, читати її, як на мене, найкраще вголос у колі сім’ї і тоді враження від неї буде незабутнє, а користь велика, бо це книжка патріотична, та ще й із яскраво вираженими виховною, естетичною і пізнавальною функціями. Все у ній дихає Україною, любов’ю до рідної мови, культури, звичаїв і усталеного віками побуту.

Головна героїня твору Катруся Величко, розумниця і фантазерка, яка любить думати про те, чого не буває і все ніби онімблює своїм ширим подивуванням, захопленням і любов’ю. Народилася вона у Києві, але до п’яти років живе на хуторі в дідуся і бабусі, яку називає Баболя. Там, на хуторі, і відбувається її становлення. Здорове. Правильне. Цільне.

Пізніша зустріч із Києвом і суперечливим та часто відворотним столичним оточенням уже

не може суттєво позначитися на її поведінці й зіпсувати натуру, вона у штики зустрічає всі оті суржикові покручі, мовні каліцтва і “какання”.

Ця книга — гімн хутору, хоча хутірське життя позбавлене тут якоїсь вираженої ідилії і романтичного привнесення. “Хутір наш невеличкий — усього кілька кутків, — розповідає дівчинка. — Окрім крамнички, що майже в нас під боком, там нічого більше немає — навіть пошти і школи, це тому, що на хуторі живе дуже мало людей. А якщо казати про дітей, то їх там усього жменька, та й ті ходять до школи в сусіднє село за два кілометри. Там у нас є хата. Невелика, але нам усім у ній вистачає місця...”

Батьки Катрусі — письменники, і виростає дівчинка в оточенні книг. У творі згадуються десятки імен прочитаних дівчинкою книжок, і це добре, бо викликають інтерес до ширшої лектури. Тут Шевченко і Скворода, Леся Українка і Грінченко, Василь Симоненко та Іван Дзюба, Василь Стус і Ліна Костенко, Дефо і Екзюпері, Едвард Лір і Стівенсон, Жуль Верн і Астрід Ліндгрен та багато інших. Тут світлинами тіннями зринають Робінзон Крузо, Кай і Герда, Чайка Джонатан Лівінгстон і Вінні-Пух, Карлсон і Пепідовгапанчоха, ангели і жар-птиці...

Такі культурологічні акценти зовсім не переобтяжують книгу, навпаки, роблять її духовно та інтелектуально насиченою, інтригуючою і цікавою.

Усе в книзі подано крізь призму сприйняття десятирічної Ка-

трусі: життєві ситуації, події, інші герої. Відчувається, що авторка добре знає дитячу психологію і неабияк попрацювала над стилістикою, яка ясно оздоблена ось такими чудесними дитячими неологізмами, яким справді несть числа: *засонцилося-відсонцилося, кульбабега, ніхто-ніхтосенький, травознай, деревознай, квітознай, наконилася* (накаталася на конику), *море морезне, теревеники, вставайлики, нашомамкає...* А ще тут є лікарня швидкої допомоги для квітів і дерев, тут насіння не сіють, а вкладають спати і чужий сон можна підглядіти краєм ока...

З-поміж діючих персонажів запам’ятовуються ті, що мають незвичні для нашого слуху імена: Картатик, кіт Крокосонь, Однонь, Сидя-Непосидя, Грушка Марушка, Костик-хвостик, кульгавенький Сопко, Кіточка, Соснота, Нечира, Негрибоча, Жовтина, Біличка, Чорніта, Лепестина, Шелестина... Та хіба всіх можна перелічити?

А ось знахідки на рівні фрази: “Бачиш? Це — портрет квітки смородини... А це — портрет мурашки, що живе в кульбабі”, “Серця у нас — близнята”, “Дід завжди пильнував, щоб криниця була закрита лядами. Надто — на ніч. Щоб туди, бува, не напало зірок. Бо вони, ті зірки, люблять заглядати у криниці, а там так глибоко, що можна втопитися”, “Я навіть скажу так: якщо вам ніколи в житті не сідав на сандалі метелик, ви нічого не знаєте про літо”, “У мене був повен рот сміху”...

Для дитини так же природно усміхатися, як для сонця сві-

тити, для хмар — пливати небом, а для метелика — махати крильцями. Сміх — це добра прикмета того, що дитина росте здорова і без особливих комплексів. Тому писати для юних читачів треба дотепно, з іскринкою гумору, і Галина Кирпа це добре розуміє. Але вона добирається не тільки того, що її проза вигадливо-весела, освітлена зблисками дотепного гумору, радості життя, а й мудра і повчальна. Створюючи вабливий і магнетично-притягальний світ, вона засвічує в ньому сонце усмішки, щоб усе зігріти її внутрішнім світлом.

Важливу стилістичну функцію виконують у творі шоденники Катрусі й ті вірші, які вона любить складати. Вони по-дитячому невірні, але незмінно очуднені, веселі й дотепні:

*На мларці сидів зайчик,
Під маркою — горобчик,
А на Землі у хаті
Сидів Костуся-хлопчик.*

А ось фрагмент з дуже довгої (36 позицій!) “Нісенітної ботаніки”: “соснія листовидна”, “деревія корчаства”, “опудалія звичайна”, “зайція куцохвоста”, “черв’якія дощова”, “нитія тонка”, “бульбія карапузна”, “кучеря ласкава”...

Усе у цій повістині оживлене, дієве, незвичне, персоніфіковане, все зі світу дитинства-казки. Ось хоча б такі описи: “Отоді й з’явився у нас Шкрет. Того вечора, як шурхотів дощ. Він мовби вчився вимовляти літеру “ш”. А оскільки в нього не дуже виходило, то трішки шепелявив. Я на той час уже всі шиплячі вимовляла”.

«Щоденник болю і тривоги» Ольги Яворської (Львів, «Апріорі». 2016)

Надія МОРИКВАС,
член НСПУ, Львів

З кінця дев’яностих в українській літературі почався справжній бум сповідальної, зокрема і щоденникової прози. Люди вивільнилися, зажагнули виговоритися. Знаю про це з власного досвіду — з відгуків на мій щоденник лірично-іронічної прози “Спокуса вічністю” (1998, 1999). На початку 2000-их виступив Петро Сорока зі своїми денниками, прикметними споглядальними рефлексіями і філософськими роздумами автора. Згодом глобальна “мобілізація” (маю на увазі мобільний зв’язок) і соцмережі цей процес трохи стримали. А тепер — вже новітня історія прикликала до життя нових “хронікерів”.

Саме в такому контексті можна розглядати “Щоденник болю і тривоги”. Він дещо споріднений з мемуарами П. Сороки, але є насамперед особистісно-громадянським, якщо можна так висловитися. Щоденник, як жанр, належить до мемуарної прози. Це стосується й записок Ольги Яворської, які згодом можуть стати безцінними. Бо це — живі свідчення нашої драматичної доби, хроніка подій, які відбулися в серіях українців. Це дуже сучасна література, хоч авторка не модерністка й віддає перевагу традиційному письму. І це письмо — щире, нехи-

тре, психологічне, що характерно взагалі для її прози.

“Щоденник я вела з дитинства. Не можу відмовитися від нього й досі. Щоденник — це відображення пережитого й передуманого, відтворення журби і радості. Народжуються слова, які хочеться записати. У щоденниках — печать людської долі і того часу, в якому вона живе. У них я переходжу незримі рубежі літ, старію, рятуюся від нудьги, ділюся враженнями від почутого і прочитаного. Щоденник — мій споконвічний супутник” — Перший запис від 25 жовтня 2013 р.

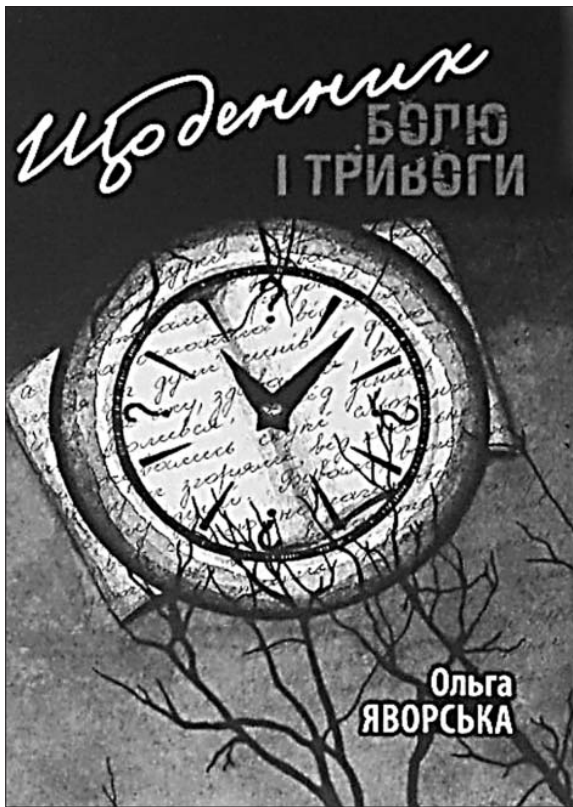
“Щойно подивилася Новини. Кров і смерть”. Це одне джерело інформації. А є ще листи і дзвінки друзів, родичів. З Києва, з Майдану, зі Сходу.

13 грудня 2013 р. 3 листа Андрія Боб’юка:

“...Хочу поділитися враженнями про київський Євромайдан, де, незважаючи на свій вік і здоров’я, перебував з 28 листопада до другого грудня. Було нас там вісім вояків УПА. Я на власні очі бачив те, що побачив і переконався, що наші українські юнаки в

беркутівській формі страшніші за російських спецпризначенців, що залили кров’ю Чечню... Після того Янукович закликає до якогось діалогу. З ким? З катями?.. Ми, повстанці, що бачили багато жорстокості більшовиків, були приголомшені цим побойщем”.

21 січня 2014. Валерій Ратич телефоном з Майдану:

“Не бійтеся. Я у самій гущі подій на Грушевського. Свистять кулі, розриваються шумові гармати, але відчуття страху немає. По телевізору дивитися на багато страшніше”.

Щоденник охоплює період з 25 жовтня 2013 р. — до 31 січня 2015 р. Найдраматичніший час нашої новітньої історії. Свідчення сучасниці, яка спостерегла і пережила трагічні події цього відтинку історії серцем — письменниці, жінки, матері, учительки, що переймається долею своїх учнів. Це дуже широкий аспект, який поглиблений кут зору, який відображає душевний стан усього народу — кожного з нас. Бо ми, незалежно від того, чи були, чи не були на Майдані і на війні — всі ми є учасниками цієї грандіозної епопеї протистояння українського народу зі злом, ще однієї московсько-української війни.

Хроніка подій, часом з точністю до години й хвилини, світлина хлопців, які загинули, спільні молитви, участь у похоронах героїв, яких привезли ховати в рідній землі, зустрічі, роздуми.

Під назвою “З нами Бог” — доба 19 лютого 2014 р. записана погодинно. “Київ у загравах

пожеж. Жахлива ніч... Почалося пекло — зачистка Майдану... Зателефонувала Люба Проць і повідомила, що отець Тарас Русей із Самбора просить усіх засвітити Стрітенські свічки і молитися. Телефоную рідним і знайомим. З Майдану чути молитву “З нами Бог”. Описав — повстанські пісні та Гімн України. Небачена звитяга!”

— 00 год. 50 хв.

О третій годині ночі — вірш “Майдан” (Страхом Майдан не спинити, / Гімн правди не замовкає...)

“Майдан зачищено” — висвітлювало зловісне в Інтернеті”. — 6 год.

“Правий сектор пішов у наступ, — голос з Майдану. Отже, не зачищено”.

— 6 год. 30 хв.

“Фантастика! Майдан вистояв!” — 7 год.

Валерій Ратич з Майдану: “Майдан живе, і я живий ... загинуло 28 людей. У Будинку профспілок згоріло багато протестувальників, сотні поранених. Олю, цей лет не зупинити, кожен із нас знає: треба втримати Майдан”. — 10 год.

І останній запис цієї доби: люди з Тур’є, села, де живе Ольга, цілими сім’ями кинулися перекривати дорогу, бо прийшла чутка, ніби до села їдуть два автобуси з “беркутівцями”... — 22 год.

У цей тривожний час Ольга Яворська — весь час на зв’язку, контактує зі свого Тур’є зі всією Україною...

Про душевне світло роману у віршах, написаного в темний час

Ірина ПЛАТОН

Рецензія на роман-медитацію Ігоря Павлюка “Паломник” (журнал “Дзвін”, 2017, №1, С. 5—74)

“Найгучніші в нашій тиші яблука, бо вони раз по раз падають на покрівлю бджолиного погребя, промовляючи то “гуп”, то “луп”, і коли-не-коли навіть пробивають шифер...”

У книжці багато всяких “шу-шу”, “гойдь-погойдь”, “хилу-похилу”, “рип-порип”.

А ще з цієї книги діти довідаються багато цікавого і пізнавального. Наприклад, те, що метелики ніколи не сплять і вміють моргати, що брехня руйнує дружбу, що час минає так тихо, як росте трава, а світ буває незрозумілим і складним, а люди суперечливими і різними: кажуть одне, а роблять інше, або — роблять одне, а кажуть інше.

Незважаючи на те, що книжка весела, оптимістична і життєрадісна, у ній багато смертей, але — що прикметно — смерть тут сприймається не як світова катастрофа, а цілком природне і, на жаль, неминуче явище. Що вдіяти? Вмирають джмелі, трави, дерева, метелики, вмирають улюблені дідуся із бабусею. Дитина вчиться сприймати відхід інших як невідворотність цього світу. Тоді, щоправда, з’являються в оповіді головні героїні зовсім інші, не дитячі нотки-роздуми. Але вони не викликають якогось особливого несприйняття чи заперечення, як-от, “Мені здається, що пам’яті можна перемогти смутком і повернути радість. Бодай трішки. Але як зробити так, щоб пам’ять нікуди не зникала? Чи зумію я колись пояснити своїм дітям, ким були для мене Баболя й Дід? Тато казав, що радість треба берегти. Спершу я не розуміла: як її можна вберегти? Вона ж така нетривка. Навряд чи то можна зробити. Аж тепер

зрозуміла: радість завжди живе в людині, її там навіть забагато. Вона живе в тих спогадах, від яких хочеться сміятися. Через те й не дає смуткові розростатися і не пускає в душу сльози”.

Цікаві розділи, присвячені Литві, куди їдуть на відпочинок Катрусині батьки-письменники. Тоді в лексиконі дівчинки-оповідачки з’являється багато незвичних слів, які вона ніби пробує на смак і перевіряє на запах та акустику:

—Ю-ра-те, — промовляють хвилі.

—Ю-ра-те, — промовляють дюни.

—Ю-ра-те, — промовляють сосни.

—Ю-ра-те, — кажемо ми, коли просимо в неї якусь книжку”.

Ця книжка дуже кольористична, строката, барвиста, але в ній владно домінує зелений колір. Колір життя, радості, світла і краси. Тож і книжка вийшла у зелених кольорах (заслужений респект художниці Наталі Пастушенко!), і здається, що кожне слово перед тим, як його записати, авторка ретельно перевірила на наявність у його спектрі зеленого відтінку.

Мені залишається сказати, що епіграфом до цієї книжки авторка поставила таку промовисто-вагому сентенцію Турмуда Гаугена: “Дитинство — єдине місце зустрічі дітей і дорослих”, а чудову передмову до неї написав Василь Шкляр, який так вправно переклав колись для дітей Вагтанга Ананяна, зокрема його “Бувалящини і казки гір”, а отже, добре розуміється на специфіці дитячої літератури і тонко відчуває її повітря.

Петриківський Ліс

23 вересня 2014. Данило Кононенко телефоном з Криму:

“Тішуся, що отримуєте “Кримську світлицю”. Ми пересилаємо інформацію до Києва, але газети отримати не можемо. Так складно все, що не передати словами. Тиск високий, настрій поганий, лежу в лікарні. Із шкіл повимітали все українське, не залишили жодної української книжки...”

13 жовтня 2014 р. Микола Мамай із Луганщини:

“У нас зараз із людьми великий розбрат: одні — за Україну, друзі — за Росію, треті — за Луганську народну республіку. Суперечки між сусідами, друзями, ріднею переростають у ворожнечу. Винною у всьому є Росія і її брехлива пропаганда. Кипить село, без війни йде війна між українцями і малоросами...”

Щоденник Ольги Яворської — джерело інформації і величезної емоційної напруги. Є тут і хвилини затишшя, і час для роздумів.

18 жовтня 2014 р.

“Перечитала матеріали Наталії Павленко про життя і творчість німецького мислителя, композитора і поета Фрідріха Ніцше. Жажливі речі! Геніальний розум межує зі страшним безумством. Оприлюднюється найінтимніше, найсокровенніше і...наймерзенніше (зокрема записи санітарів психіатричної лікарні у медичній книзі Фрідріха Ніцше) Навіщо?!!!

“Возлюби ближнього свого” — це, насамперед, означає: “Дай ближньому спокій!” (Фрідріх Ніцше)”

13 листопада 2014 р.

“Допоки світом правлять сила і гроші, Божому світлу дуже важко досягнути землі”

Друга частина щоденника “Мозаїка буднів і свят” — хроніка битв і поразок АТО та... літературних зустрічей.

Авторка не переймається тим, за якими критеріями будуть оцінювати її книжку. Це і хроніка-свідчення, і літературний щоденник, бо тут є роздуми сучасної письменниці, яка перебуває в одному контексті з колегами, яка постійно кличе собі на підтримку безсмертний дух Шевченка і Лесі Українки, Стуса чи свого незабутнього вчителя і морального авторитета Івана Гнатюка.

Ми тут постійно впізнаємо творчий почерк Ольги Яворської, чи інакше — людинолюбки, бо про кого вона не писала б — про згорьованих сільських жінок чи про героїв УПА — вона пише про них з величезною любов’ю і добротою, без зайвих “саморефлексій”. Лако-нічно, точно — і скромно там, де йдеться про особу автора. Тим часом з кожного її поста — говорячи сучасною мовою, з кожного щоденникового запису можна створити новелу, а то й роман.

Символічно, що щоденник Ольги Яворської вийшов услід за її романом про УПА “На чужих вітрах” (“Апріорі”, 2015 р.) — ніби засвідчуючи спадкоємність боротьби українців різних поколінь за свою гідність і свободу.

Отож, про що цей роман? У ньому — шлях юнака, що дорослішає, проходить своєрідний обряд ініціації тривалістю в роки, щоби стати нарешті чоловіком. Поряд із пошуком себе — вражаюче для молодого парубка самоприйняття, усвідомлення своєї ролі та призначення в житті: “Поетом бути праг”. А головне — зміна авторського світогляду: “метафізичного — на релігійний”. Процес непростий і тривалий. Присутність розкаяння, визнання помилок зводить цю книгу на рівень сповіді перед читачем і самим собою. Не раз Павлюк вживає щодо себе важке, болюче, дуже промовисте слово “грішний”. І цим зриває навіть гіпотетичну можливість сховати себе справжнього під маскою. Одне слово: грішний! Такий, як кожен із нас. І, хоч як це парадоксально, але саме гріховність веде до Бога.

Наскрізним є мотив глибокого, неприборканого суму людини, що почувается в цьому світі тотально самотньою. І це не звичайна самотність особистості дорослої та зрілої, бо це почуття породжене іншим, набагато боліснішим, — самотністю дитини, хлопчика, якому не дано було пізнати того материнського тепла, що його Бог дає іншим. Бачимо боротьбу поета і того маленького хлопчика, що досі живе в ньому, з болем і тугою; звідчаєні, майже наосліп скоєні спроби знайти себе і своє місце; образ Матері, що став святиною та підказував шлях у найважчі хвилини... Боротьба майже нерівна, переможцем з якої Павлюк вийшов аж у сорок років.

Всі вірші об’єднано єдиним надважливим фактором: ліричний герой — це не alter ego автора, а власне він сам. Живий, часом втомлений, часом розгублений, але котрий не припиняє рух вперед і протистоїть будь-яким обставинам. Нерідко події перериваються авторськими рефлексіями, роздумами про честь, гідність, право називатися людиною і право називатися поетом.

У біології існує всім відомий закон: чим примітивніша істота, тим легше та безболісніше вона виживає. Життєва дорога Ігоря Зіновійовича не була ні легкою, ні безболісною — до неможливості гостро тонка душа відчуває несправедливість цього світу. Але саме з такого болю витворюється душевна висота.

При цьому роман позбавлений зайвої дидактики, нав’язування, осуду. Кожен “сам собі Бог чи відсутність Бога”, за іздриківським виразом. Пошук духовний поєднується з мандрою у вимірі фізичному. Павлюк описує прості, буденні речі, з яких і складається життя. Йому не чужі слабкості. Говорячи про себе, поет каже про нас. Біль у кожного свій, але читач буде приголомшений тим, скільки разів знаходиться у віршах Павлюка себе. У збірці спостерігаємо, як розходяться розуміння щастя, віросповідання, політичні вподобання, як рутинна вичавлює з людини останню здатність творити і

як, зрештою, втомлена душа шукає порятунку в спиртї та жіночих обіймах. Автор не дає відповідей на всі питання, та людина на це й не здатна в принципі. Але щоразу, за кожен свій вчинок він відповідає перед собою. Його душа не знає спокою і завжди рветься до чогось. До нас промовляє поет, “що зорі слухав”. І його хочеться чути.

Дійсно так: у своєму романі у віршах Ігор Зіновійович розкриває всю силу свого таланту. Образність, художність його стилю — на найвищому рівні. Ко-

жен троп — несподіванка, подив, шок. Це поезія, яку хочеться читати із заплученими очима. Бо все одно будеш бачити — і бачити більше, ніж в будь-якому іншому стані. Емпіричне пізнання чи, скоріше, сприйняття Павлюком світу передається так, що майже на фізичному рівні відчуваєш запахи, смаки, дотики... Простота викладу не позбавлена грації, яка зачаровує. Зміст переважно домінує над формою — автор аж ніяк не потребує вже звичного сьгодні епатажу, майже істерійних спроб привернення до себе уваги через витворення диких, сумбурних, дивацьких форм, що характерно для багатьох сучасних поетів. Весь безмір і багатство художніх засобів, якими сповнений “Паломник”, не спрямовано на те, щоб якнайбільше вразити читача. Це природа автора, щирий прояв його творчої, живої натури. Ігор Павлюк не бавиться словом — він переносить у слово життя, а життя — в слово. У цих віршах — межова, максимальна відвертість звичайної людини, яка не цурається свого минулого і незмінно дивиться в майбутнє.

Безумовно, роман у віршах охоплює дуже важливий етап у житті автора: перехід від язичництва до християнства. Проте незмінним залишається його вміння (і навіть потреба) знайти небуденне в звичному; суворий і усталений світ поет наповнює фантастичними істотами (від русалок до домових), тому що у нього жива, мінлива фантазія, гранично тонке світовідчут-

тя. Витончені душі завжди шукають красу. Душа поета потребує її особливо. Коли Павлюк пише про речі суєтні, сірі, непривабливі, то робить це *непримітно*, не по-земному. Бачити світ інакше — сірим, важким, рутинним, — він не може.

В усьому в нього вгадується бінарність і прагнення гармонії. Проти рутини завжди є краса і новизна, даровані самою природою. Проти самотності завжди є людина. Проти болю завжди є Бог.

У всьому сум’ятті, пережитому автором, немає суцільно чорного чи білого кольору. Світ барвистий. А жива, неспокійна натура поета мимохіть вловлює найтонші його відтінки, що й бачимо у збірці.

Окрема тема у цьому віршовому всесвіті — любов до України. Павлюк має її і проносить крізь десятиліття. Без зайвого пафосу, без штучної уваги до свого патріотизму. Настільки тихо, що ці ідеї закладено радше між рядків, але чи не це робить їх справжніми? Якщо любити, то любити не на позір. І з кожним рядком усвідомлюєш силу саме цих *неказаних слів* все глибше. Під час читання у мене сформувалося стійке відчуття духовного визрівання поряд із автором; він немовби провадив мене шляхом, яким пройшов сам, — і вчив розуміти важливі речі по-новому.

Скажімо, що “поезія — то музика, написана словами”, “рай — це коли іще нема вини”, “глибина — та сама висота, / Покладена у соковиті трави”, і зрештою, “якщо є якийсь поділ — / То це на стальне й дитинне. / Ну а люди / Його називають / Добром і Злом”...

Є книги-виклики. Книги-сповіді, -роздуми, -заклики, -саморефлексії... І є *книги-помочі*. Саме до таких я б віднесла “Паломника”. Попри все печальне, болюче, пекуче, що переповнює збірку, скажу одне: для мене вона стала одкровенням. Таких світлих (так, з усім тим болем — світлих!) віршів я давно не читала. І вже, зізнаюся, навіть перестала вірити, що хтось ще може так писати. Секрет такої рідкісної, природної, абсолютно нештучної здатності Павлюка достукатися до людських душ, бути в цьому органічно сприйнятим, мабуть, в його відчутті спорідненості з ними. Поет звертає свій поетичний талант у бік тих, кому він дійсно потрібен і з ким можна прийнятні бачити у житті спільні засадничі категорії. І все це вкладається у його коротких словах: “Я не пишу для критиків. Я пишу для людей”.

Тому — читайте “Паломника”! Ті, хто загубився. Ті, кому важко. І ті, кому бракує відповідей. Тут — голос літописця як слово найвищої мудрості, духовне і фізичне, язичництво як архетип, закладений у наших генах, і Бог як основа і дороговказ, світ як сукупність символів і протилежностей, а головне — надія та неугасима любов до життя.

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук, лауреат
Національної премії України імені
Тараса Шевченка

Вперше зустрівся з ювіляром наприкінці 1970-х рр., коли його — молодого завідувача відділу Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва УРСР, зібрався призначити заступником директора з наукової роботи. Саме в цьому архіві-музеї він розпочав унікальну збирацьку діяльність і став істинно державним колекціонером, адже завдяки йому до музейних і архівних сховищ України з того часу надходять рідкісні, а часто й виняткові експонати українських письменників, художників, композиторів, співаків, архітекторів...

Характерно, що цю роботу Сергій Гальченко з перших кроків самостійно забезпечує блискучою дослідницькою оправою, науковим коментуванням і публіцистичним супроводом. Скажімо, ще в липні 1977 р. він опублікував у “Правді України” цікаву статтю до 75-річчя народної артистки СРСР Зої Гайдай, а в архіві-музеї влаштував багаточисельну документально-художню виставку. В ті часи напрочуд яскраво виявився і його талант у налагодженні контактів із видатними митцями — співаками Ларисою Руденко і Петром Білинником, художниками Миколою Глушенком і Василем Касяном, Михайлом Дергусом і Тетяною Яблонською, скульпторами Іваном Макогоном і Галиною Кальченко.

А рідкісний дар оповідача! Неодноразово я слухав дивовижні літературні розповіді Сергія Гальченка в Культурному центрі України в Москві. Всі вони зафіксовані в книгах про діяльність Українського дому на Арбаті. Прочитую коротко з нашого літопису про виступ ученого 14 листопада 2012 р., присвячений 100-річчю з дня народження Андрія Малишка:

“Чесно кажучи, не лише про Малишка йшла мова, оскільки науковець, який має необмежений доступ до унікальних архівів, просто не міг зупинитися на одній, так би мовити, заданій темі. Тому розповідав про Андрія Малишка, Тараса Шевченка, Миколу Бажана, Павла Тичину, Платона Майборода, Володимира Сосюру, Максима Рильського та інших. Протягом двох годин ті, хто прийшли на цю незвичайну зустріч, почули невідомі широкому загалу факти біографії письменників...”

Самовіддана, багаторічна робота в архівах із документами багатьох діячів української культури дала можливість Сергію Гальченку здобути такі знання, яких не почерпнеш навіть із багатотомних академічних видань. Він сам є невичерпна й, на жаль, не вивчена нами вповні енциклопедія гуманітарно-культурних знань, щасливий Творець, адже досліджує духовні коди українських геніїв, які промовляють до нас із Вічності.

Сергій Гальченко мусить (саме мусить!) записати і опублікувати свої спогади про зустрічі з багатьма великими українцями, про долю їхньої спадщини, ним розшуканої і переданої державі.

Майстерність усних розповідей ювіляра заслуговує на більшу увагу працівників українського радіо та телебачення. Адже це могли б бути авторські програми на кшталт “Сергій Гальченко розповідає”. Вражає не тільки глибина його знань, а й артистизм виконавця: він майстерно передає

Видатний дослідник джерел української духовності Сергію Гальченку — 70

діалоги, вмів відтворювати голоси письменників чи акторів.

Нагадаю ще одну іпостась національного унікалу. Дослідник і архівіст, енциклопедист і артист Сергій Гальченко вмів оживити, здавалося б, ординарний документ і побудувати на ньому цікаву публікацію, радіо- чи телепередачу. Ось наприклад. Упорядковуючи архів Павла Тичини, він звернув увагу серед фольклорних записів на ноти і слова української народної пісні “Ой ковалю, ковалю Марку”, записані Павлом Григоровичем у 1938 р. від Андрія Малишка у поїзді з Гудермеса до Києва. Що робить Сергій Анастасійович? Він їде до Обухова, де в Малишківій хаті ще жила дружина поетового брата Сергія баба Галя. Ця на диво гололиста жінка знала згадану пісню і ще багато чого невідомого про прекрасного співака Андрія Малишка або Дусю, як його називали в родині. Сергій Гальченко пише сценарій, і з молодим телережисером Петром Молодідом знімають телефільм “Пісня про рушничок”, у якому беруть участь і Галина Малишко (баба Галя), і Платон Майборода, і сам чарівно-молодий літературознавець...

До речі, видаю його давню мрію — озвучити (оживити!) пісню, записані Тарасом Шевченком. Їх мали б наспівати саме люди із тих місцевостей, де вони були записані. Але зусиль одного ентузіаста, звичайно, замало...

У 1990-х рр. Сергій Гальченко спільно з редакцією літературно-драматичного мовлення створюють на телебаченні цикл передач “Люди. Архіви. Долі...” Перша з них, телепрограма “Джерела вічності”, була побудована на одному документі — блокноті архітектора Володимира Заболотного. У жовтні 1943 р. до ще не звільненого від німецьких окупантів Києва їхав потяг, в одному з вагонів якого були автор проекту будинку Верховної Ради Володимир Заболотний, композитор Борис Лятошинський, актор Гнат Юра, письменники Максим Рильський, Володимир Сосюра, Петро Панч, Олександр Копиленко і академік Олександр Палладін. Перед Ніжином Володимир Заболотний запропонував сусідам-пасажирам залишити в його блокноті свої подорожні враження, і в ньому з’явилися вірші, прозові шкідці, нотні записи. Режисер В’ячеслав Гребенников зняв за сценарієм Сергія Гальченка і з його ж майстерним акторським веденням

півгодинний телефільм “Джерела вічності”. На жаль, архівіст Сергій Гальченко не подбав про авторські копії багатьох телепрограм, які, сподіваюся, збереглися у відеотеці Українського телебачення.

Незабутній Богдан Ступка з особливою теплою розповідав мені, як у тих же 1990-х рр. невелика творча група із п’яти осіб зняла для телеканалу ICTV цикл телепрограм: “За любов до України” (про В. Сосюру), “Божественні співи Павла Тичини”, “Чарівний гумор Остапа Вишні”, “Українська різдвяна поезія”, “Українська великодня поезія”, “Українська маріологічна поезія” (автор сценаріїв і ведучий — С. Гальченко, актор — Б. Ступка, режисер — Л. Анічкін, оператор — Л. Солопай, продюсер — Т. Гулян). Церковні піснеспівні трьох останніх програм виконував хор Київської духовної академії і семінарії УПЦ КП під орудою священника І. Михайлишина.

Ще кілька років тому на деяких телеканалах України можна було побачити ці прекрасні документальні телепрограми. А з їх творців залишився з нами лише Сергій Гальченко, який готовий продовжувати цей цикл, агітуючи нових учасників (акторів, режисерів), але поки що жоден телеканал не спокусився на цей проєкт. Невже не до снаги допомогти йому?

Спектр діяльності українського патріота Сергія Гальченка міг би бути набагато ширшим і значно цікавішим для наших сучасників та й для майбутніх поколінь.

Окремо про дивовижно-захоплюючі освітні програми Сергія Гальченка на телебаченні. У далекі вже 1980-і рр. можна було часто побачити на телеекрані його уроки з літератури в циклах “Шкільний екран” і “На допомогу школі”, де ведучий не лише блискуче розповідав про творчість Ю. Яновського, О. Довженка, П. Тичини, А. Малишка, О. Гончара, а й демонстрував унікальні архівні документи чи рідкісні кінокадри, вів бесіди із своїми видатними сучасниками Миколою Вінграновським, Платоном Майбородою. Нині жанр телеуроку, на жаль, занедбано. Здається, останнім найцікавішим був телеурок ювіляра про Тараса Шевченка, яким розпочинався навчальний 2013/2014 рік, тобто напередодні 200-річчя Кобзаря. В аудиторії, що носить ім’я Михайла Максимовича, Київського національного університету імені Тараса Шевченка впродовж академічної години (уроку) педагог за

освітою Сергій Гальченко заворужував присутніх розповіддю про Тараса Григоровича. Цей урок дивилися (у дві зміни) у всіх школах і вишах України. Та й не тільки! За статистикою Міносвіти, шевченківський урок Сергія Гальченка, проведений телекомпанією УТ при підтримці Благодійного фонду “Велика родина”, переглянули 6,5 млн телеглядачів! Уявляєте, які можливості виховання патріотів України ми втрачаємо?! Хай би стало доброю і розумною традицією розпочинати навчальний рік телеуроками про наших геніїв — Івана Франка, Лесю Українку та інших подвижників науки і культури. Адже Сергій Анастасійович показав такий прекрасний і повчальний приклад.

Коли у 1982 р. Сергій Гальченко видав щоденник-повість Павла Тичини “Подорож з капелою К. Г. Стеценка” (спільно з І. Д. Блюдо), стало ясно, що в Україні народився талановитий текстолог. З часом з’явилася ціла бібліотека, підготовлена вченим. Об’єктом його досліджень стали тексти Г. Квітки-Оснот’яненка, П. Мирного, В. Винниченка, Г. Хоткевича, П. Тичини, В. Сосюри, О. Вишні, М. Івченка, М. Драй-Хмари, О. Гончара та інших майстрів слова.

Це стало можливим після того, як у 1982 р. на пропозицію заступника директора Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР Миколи Жулинського молодий Сергій Гальченко перейшов в Інститут, де працює вже 35 років, тобто півжиття. Це був, очевидно, найкращий кадровий вибір Миколи Григоровича, і під його творчою орудою сформувався видатний учений-літературознавець. В Інституті підготовлені і побачили світ монографії “Текстологія поетичних творів П. Г. Тичини” (1990), “Скарби літературних архівів” (2012) та “Історія тексту. Джерелознавчі і текстологічні аспекти творчості П. Г. Тичини, В. М. Сосюри і Остапа Вишні” (2014).

Ключове місце у науковому доробку Сергія Гальченка посідає шевченкознавча тематика. Здається, це почалося всерйоз у 1984 р., коли він віднайшов у Російському державному архіві літератури і мистецтва чотири автографи поета, зокрема, віршів “Якби-то ти, Богдане п’яний...”, “Подражаніє Ізекіїлю. Глава 19” та “Осія. Глава XIV. Подражаніє”.

Серед подальших унікальних знахідок ювіляра зупинюся на тій, яка дуже допомогла мені в роботі над енциклопедією-хроноскопом “Шевченківська Москва”. Хоча встановив усі шевченкові маршрути по місту, всі храми та будинки, які поет відвідав, не міг документально підтвердити шлях Шевченкової домовини, привезеної в Москву з Петербурга 27 квітня 1861 р. Григорієм Честахівським і Олександром Лазаревським, з Миколаївського двірця до храму Тихона Амафунтського на Арбаті. Та невтомний Сергій Гальченко знайшов і таке свідчення серед шевченківських документів, що наприкінці 2006 р. повернувся в Україну з Української Вільної Академії Наук у США. Далі прочитую з книги “Шевченківська Москва”:

“Чудо сталося так. У червні 2007 р. в кабінеті Сергія Гальчен-

ка в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України в присутності відомих учених, професорів Михайла Наєнка та Володимира Панченка завіз я розмову про московське перебування поетової домовини, і раптом, абсолютно несподівано, спокійно-врочистий Гальченко вручив мені запис Григорія Честахівського, який наводжу повністю з мінімальним стилістичним редагуванням:

“Учора увечері в 6-ть часів підняли ми з станції нашого дужого батька Тараса і повели: по Цвітному, Страстному, Нікітському і Тверському бульварах і поставили його в маленькій церквці Св. Тихона на Арбатській площі.”

Люди, які йшли, мандрували за Кобзарем, більш усього було студентів, небагато охвищених і чотири завязаних панночки. Вони шкварили пихтурою од самісінської станції аж до церкви Св. Тихона. Як везли Кобзаря, то люду приставало все більше, все більше й більше...”

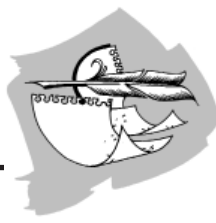
Отже, не тільки вказано шлях, яким везли домовину з прахом Шевченка, а й акцентовано, що її зустріч у Москві була багатолюдною та гідною.

З початку цього століття Сергій Гальченко очолював Національний музей Тараса Шевченка, виконував обов’язки заступника голови редакційної колегії Повного зібрання творів Тараса Шевченка у 12-ти томах, а пізніше був членом редколегії “Шевченківської енциклопедії” в 6-ти томах. Обіймаючи відповідальну посаду заступника директора з наукової та видавничої роботи Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, він опублікував з піснотні видань на шевченківську тематику зі своїми передмовами, післямовами та коментарями. З них більше десяти видань текстів і мистецьких творів Тараса Шевченка, зокрема “Кобзаря”, Щоденника, двох подорожніх альбомів малюнків. Але що найвагоміше зробив він у галузі шевченкознавства — видав факсимільні видання із розшифровками текстів рукописних збірок поезій “Три літа”, “Мала книжка” (“захлявна”), “Більша книжка”, “Другий Кобзар”. Цю рідкісну серію доповнюють репринтні видання “Кобзаря” (1840), “Чигиринського Кобзаря”, “Гайдамаків” (1844), “Прижиттєві видання творів Т. Г. Шевченка” (1841—1861).

Сергій Гальченко виступив упорядником і коментатором текстів кількох масових видань Шевченкових поезій, з його ініціативи вийшли в світ альбоми “Національний музей Тараса Шевченка” та “Шевченко Т. Вибрана поезія. Живопис. Графіка” (українською та англійською мовами) та ін. Нині він активно переймається виданням “Бібліотеки українського воїна”, де на першому місці стоїть “Кобзар” (із його передмовою “Вогненне слово Кобзаря”), адресованим нинішнім героям-захисникам України.

Цей огром наукової та найвідповідальнішої текстологічної роботи вражає, викликає шире захоплення. Тим більше, що безвідмовний Сергій Анастасійович перебуває в самій гущі культурного життя, щочетверга веде радіо-програму з музеєзнавчої проблематики, проводить творчі вечори видатних українських письменників і поетів, їздить по Україні з оповідями, виступає в пресі, дає сотні й тисячі наукових і дружніх консультацій і порад...

З роси і води Вам, дорогий Сергію Анастасійовичу!

Андрій КОНДРАТЮК

Сонечко на гратах

На Володимирській гірці. Біля фунікулеру. Ліворуч. На схилі. Там така деревна гушавина заросла, укоренилася, вмоцювалася. Що рідкі сонячні промені тільки інколи тоненькі кризь неї пробиваються. У найспекотніші дні зі схилу прохолодою віє, заспокоює.

Іще цієї весни схил був суцільно засмічений. Наші люди туди усіляковий непотріб скидали.

І от сталося. Над схилом не очікувано вирости доволі височенькі грати із грубшого дроту. Замість сміття униз рівніший килимок постелився.

Коли прогулююсь, то кожного разу за покликком манливості завертаю і в цей темний закуток. Сьогодні на світ зійшла ідеальна сонячна ясність. А біля окресленого місця темно і волого. Квадратиками грат поволі пересувається червоний із чорненькими крапками жучок. Пригледівся. Сонечко. Божа корівка.

Одразу й ізгадалося. Як у своєму ранньому дитинстві я був тяжко занедужав. День кризь день я лежав на полику коло вікна. І марудився. А дні стояли усе похмурі. І кризь них не пробивалася надія на моє одужання. Й тривога сходилла на нашу Матір.

Аж то одного дня кризь мале віконце срібними зайчиками у хату увійшло Сонце. На вікні позір мій завважив маленького червоного жучка із чорними крапками. Раптом жучок розправив крильця, злетів і присів на мій руці.

— Оньо жучок! — промовив кволо я.

Підійшли Мати. Посміхнулися: — Не чіпай його. Це сонечко. Божа корівка. Вона приносить світло і добро. Ти одужаєш ...

Від того дня я і почав одужувати.

Середліття

За календарем — середліття. І в доколі тихо, наче потайки зрух стався. Іще кілька днів тому розгулювали невтримні вітри. І раптом — тиша.

Із Володимирської гірки спостерігаю, завважую. Усі дерева дооккола у спокій обернулися, занурилися. Наслуховують. Із піднебесного простору нагадування. Що літо краснее мінає. Десь за горами, десь за долами уже осінь снується і свої привіти у нашу душу покладає.

Позір мій д'горі ік небесам спрямувався. Хмарки наче понижчали у заспокоюванні своїм. Й ідея проростання уже невтримно не струментить із піднебесного простору. Одна розкіш достиглості тільки сочиться. У задніпровську долину переметнувся позір мій. На синім небосхилі ознаки осени сивою наміткою постелилися. Так рано. А не хочеться.

І ми біленькі

У саду. Поміж дорослими стовбуристими деревами і маленькі деревця засіли, примостилися. Навесні ці дерева ясно вибілили аж до гілля. Й маленькі деревця у світлому сонці лагідно осміхаються, промовляють своїм стувбуристим побратимам і цілому світові: “Ми хоча й маленькі, але також біленькі...”

Сонце при дорозі

Якось на схилі ясного літнього дня ми із сестриним онуком їхали, поверталися авто зі столиці у свій західний край. І ось перед нами на однім згірку за обрій

Із циклу «Спостереження»

Чорний котик

Літній ранок. На Подільському узвозі. Із вікна тролейбуса. Рівним зеленим килимом схил постелився. Високо на пагорбі якийсь молодик свою спину ік Сонцю виставив. І суцільно чорний котик від нього поволеньки униз килимом зеленим навстріч Сонцю прощує.

Поклик отчої землі

Цвинтаря на нашому хуторі не було. І коли котрий хуторянин відходив в інші світи, то його спрямовували на цвинтар у те село, де спочивали кості його предків. Як упокоївся іздовий Кирило, син Дениса Довгого, і везли його підводою на Хотинь, то коні самі, без керунку віжками повертали у тім напрямку — дорогу знали. Рід там увесь Довгих закорінений.

Як звичне, чоловіка і його благовірну дружину ховали на одному цвинтарі. А інколи і поряд могили їхні виростали. Але бували, ставалися і винятки. Було.

Давно колись зійшлися молодята із різних віддалених сіл, а родину свою уможювали на Хуторі. А як зістарилися вони, то й про вічний спокій річ повели. Чоловік каже: “Хочу похованим бути тільки у своєму селі”. А жінка навпростець йому: “Мої ж кості тільки у своєму селі повинні спочивати”. Невістка їхня мову тую слухала. Да й каже: “Добре. А якщо в однокчася повмираєте, то треба буде дві машини наймати, щоб по різних селах вас розвозити”.

Гай-гай. Не дивина. Поклик отчої землі могутній.

Пахощі старої липи

Ця шатриста, зболена, але стоїчна липа біля фундаменту Десятинної церкви упевнено прощує, наближається до своєїго чотирьохсотліття. Але сказав хтось, що вік її іще довший. І ніби до Петра Могили вона уже зеленіла.

Зацвітає це дерево пізніше, коли інші липи уже відцвіли, і цвіт їхній метеликами осипається долі. Але які незвично лагідні пахощі випромінює у цвітінні стара липа. Подумалось. Через думання перейшло. Це пахощі із перейдених часів, що їх уже не знає зінакшений світ.

Не пара

Давно колись удатний на слово хуторянин Семен Лапка отаку бувальщину мені переповідав.

Як звичне, колишні люди майже не розлучалися. Як зійдуться,

попаруються, то так і віку доживають. Хоча доля і різна бувала, випадала. Як кому. Найчастіше страждали од невдалого заміжжя жінки. Хоча траплялися і випадки.

Як оньо оженився Кузьма Пелехатий, узяв за себе Пріську Кошудлату, то й світ йому потьмянів. Кузьма сердешний був трудяга із трудяг. А Пріська — вертхвістка. Мало що усю хатню роботу на Кузьму скинула, то ще й до гульок пристрасть у неї збунтувалася. Аби-но прочула, де яка забава чи гульки, ураз причепуриться — і побігла. Якби дівиця, а не молодия уже. Ще й поїдом Кузьму переїдала.

Терпів, терпів сердега Кузьма, та й терпець йому урвався. Надурав розвід узяти. До суду подав. Але суд тоді не завжди і розвідного листа виписував. Треба мати переконливий доказ.

Кілька місяців очікував неборака судного дня. За цей час усуціль обріс густою щотиною. Отак і на суд заявився у старих робочих

полотняних обладунках. А Пріська, як пава, принарядилася пазничково. Тернова хустка на ній барвами виграє.

Суд і питає Кузьму про причину, що до розводу його спонукала. Устав Кузьма і каже:

— Бачить високий суд: який я, а яка вона. Що можу іще сказати...

Суд подивився і виписав Кузьмі розвідного листа.

По котромусь часові пристав Кузьма до тихої, лагідної, підстаркуватої дівчини Катрі із роду Кирила Кожум'яки, що її чомусь женихи обминали. У мирі та злагоді, при дітях переходили вони свій довгий вік. А Пріська Кошудлата так у самоті і зосталася.

Усе — від людини!

Уранці. При вході у підземний перехід до метро. Пасло вичитую: “Від людини залежить багато”. Молодик із одноразового користування чашечки каву допиває. А ніби до себе, а ніби і до нього кажу, промовляю: “Від людини залежить усе”.

— О! Усе — від людини! — вигукнув молодик.

Тицяє у мене пальцем. І демонстративно кидає під ноги використану чашечку. Хоча поряд і корзиночка для сміття стоїть.

Вранішні пасажери

Раним-раненько на Лісовий ринок зібрався, зрихтувався. Там усе дешевше.

І ось уже в дорозі. У вагоні метро. Людей іще не густо. Але місця, щоб присісти, вільного нема.

Усе люди молоді. Чоловіки й жінки, хлопці та дівчата. Усі сидять. Тільки я один на чорну палицю свою зіперся. Й ніхто місця мені сидячого не запропонував. Упродовж двадцятихвилинної путі до ринку. Хтось читає, інший мобільною грається, котрийсь ніби очка заплююив, у думу занурився.

Як звичне, щоправда, не завжди, але у громадським транспорті мені уже пропонують присісти, зважаючи на мою видимі неміч. А цього ранку стався виняток. Вранішні пасажери — вони інакші, вирізняювані. Висновування потекло.

Знушальники

До якої тільки непередбачуваної дивини доводиться звикати упродовж останніх десятиліть нашому братові гречкосієві, небораків. Од терпіння голодом до сімейної медицини. Щось із головою ураз сталося, то до невропатолога тільки через сімейного лікаря тепера утратити можна. А сімейного лікаря на місці нема. Кажуть, він по сім'ях ходить. Мандрує. А один отакий сімейний навпрошки зізнався: “Я вас про здоров'я ваше не запитую. Часу нема. У мене тепер час тільки на писанину. Писанини стільки додали”.

Про ціни годі й говорити. Колись, либонь, чи й не газета “Правда” малюночок була умістила. Як оден хрещу учора був укупив отакенну рибину, а сьогодні за той самий гріш тільки печкура маленького. Так у нас подлук учорашнього, буває, що й на хвостик од печкура не вистачить.

Годі й про тарифи згадувати. Як ні з сього, ні з того їх у кілька разів помножують. Не допитуйтесь розрахунків, але звикайте до нових уписувань. Не утруднюйте себе мудруванням, що таке рушникосушка, і чи сушить вона ваші рушники. Уписали вам, то й сплачуйте. Мені один торгівель на Лук'янівському ринку ніби не вигадану історію переповідав. Як котромусь небораків уписали аж сто кубометрів води за місяць. Він справуватися почав. А йому кажуть: “Ви лічильник маєте?” “Ні”, — одповів неборак. “Тоді ви стільки і використали води”, — завершили справунок.

Щоправда, не сто, але шість кубометрів теплої води на особу і мені почали уписувати кожного місяця. До справунку я не вдавсь. Але зібрався і встановив лічильники. Узаконити їх — це походеньки не одного дня. Та і цей рубіж подолано. Але — о, наївна людино! — не тішся polegшеним зітханням. Виявляється, що кожного місяця треба у дві інстанції телефонічно звітувати про показники лічильників. Інакше уписуватимуть до сплати поколишньому. Тобто не за показником лічильника. Наказ є наказ. І я слухняно його виконую. Тримаю слухавку біля вуха 45 хвилин, поки мене почули. Мої копійки Телекоміві секунда в секунду капляють. “Добре, — кажу. — А якщо я в лікарні перебуватиму і зателефонувати не зможу?” “Уписуватимемо по-колишньому”, — станула тверда відповідь.

Ще й сплатити усе — не проста штука. За кожну з п'яти квитанцій комісійні зросли до 4 гривень. Не дивуйтесь, якщо завтра зійдуть побори за ваші вуха, за ніс, за душу, яка іще тепліє у вашому єстві.

А що говорить. Одне слово, здириники. Але й інше слово проситься — знущальники.

Роман ГОРАК

Продовження. Початок у ч. 32

Дім над річкою

Коли в Белелую місцеві та німецькі хруні у вигляді комуністів та комсомольців прийшли руйнувати церкву, яка була пам’яткою по Озаркевичах, тоді вдарив церковний дзвін, з колгоспних полів прибігли жінки з сапами і кинулись на цю банду — розігнали її. Неймовірними зусиллями церкву, яку хоч і закрили, ці ж хруні зробили музеєм атеїзму.

Найстаршим в роду отця Івана Озаркевича був син Володимир (1853—1912), який 1879 р. одружився з Ольгою Рошкевич (1857—1935), дочкою пароха села Лолина, що на Долинщині, неподалік від містечка Велдіжа. Ставши священником у Белелуї та послушавши дружини, він разом з нею вирішує суттєво допомагати Іванові Франку та його товаришам, вигнаним із суспільства.

Як і всі в роду Озаркевичів, о. Володимир брав активну участь в житті громади. Не сидів осторонь, коли йшли вибори до сейму та парламенту. Обстоював кандидатуру народних обранців, брав участь в побудові будинків “Просвіти” та організації читальні. Він помер 10 березня 1912 року і похований на цвинтарі в Березові Нижньому. З великої родини залишились тільки внучка Марія (1922 р. н.), доля яку закине у Торонто, де й вона помере 31 січня 2006 року, перед тим давши кошти на вихід книжки бабціної сестри Михайлини Рошкевич (1859—1957) “Таку вже Бог долю судив”, яку так хотів бачити друком Іван Франко. Троє синів Михайлини Рошкевич поклали голови на вівтар незалежності української держави, а найстарший син Іван Іванець (1893—1946) був відомим українським художником і першим головою Львівської організації спілки художників України.

Другою дитиною в родині о. Івана Озаркевича була дочка Наталія, в нашій літературі відома як Наталія Кобринська. Саме про неї Євген Маланюк говорив, що в нашій літературі було дуже мало мужів на кшталт Івана Франка, зате їхню відсутність повністю компенсували українські жінки-письменниці, серед яких одне з чільних місць належить Наталії Кобринській.

Вона 1871 року вийшла заміж за випускника Львівської духовної семінарії Теофіла Кобринського, який походив зі старовинного українського роду, що зіграв велику роль у нашій культурі. Його дід Микола організував у Коломиї тривіальну школу, а відтак перейшов працювати в гори, в село Яворів біля Косова, батьківщину відомих різьбярів Шкрібляків. Там він заснував першу тривіальну школу, навчив гуцулів садівництва, був пристрасним борцем проти пияцтва, в процесі проти уряду боровся за повернення гуцулам лісів.

Микола Кобринський за свою діяльність вимушений був покинути Яворів і перенестись на роботу в Буковину, де працював у Чернівцях. Його син Микола, священник у селі Ціневі (тепер Ценева Рожнятівського району Івано-Франківської області), обіймав також посаду шкільного комісара Перегінської округи. За час свого душпастирства М. Кобринський заснував 27 народних шкіл, склав збірник пісень і переказів Долинської округи, а також “Гуцульський словник”, якими у своїй роботі користувалися Є. Желехівський та Я. Головацький. Помер він у Ціневі 1893 року. З його дочкою Євгенією був одружений о. Теодор (Богдар) Кирчів, великий приятель Івана Франка і автор народної пісні “Крилець, крилець, соколе дай!”

Найстарший син Миколи Кобринського Іван Кобринський був священником у селі Яворові, де працював народним учителем його батько та де він заклав народну школу. Його поховали під престолом місцевої церкви.

Ще один син Миколи Кобринського — Йосафат (1818—1901) був парохом села Мишина біля Коломиї, де пристрасно боровся проти пияцтва серед гуцулів. Разом з Лукою Данкевичем і Теодором Білоусом він заснував у Коломиї бурсу та читальню для бідних учнів Коломийської гімназії. На власні кошти купував для них інвентар і книжки.

Йосафат Кобринський був ініціатором побудови в Коломиї Народного дому, де те-

пер міститься Музей народного мистецтва Гуцульщини і Покуття його імені. Він підтримував радикальну партію Івана Франка. Залишив помітний слід Й. Кобринський і в літературі. 1842 року в друкарні Ставропігії видав “Буквар, новим способом уложенний для домашньої науки”, і того ж 1842 року в Львові, у згаданому видавництві, видав книжку “Спосіб борзо виучитися читати”, де вперше запропонував використати для навчання гражданський шрифт.

Сином Йосафата Кобринського був Володимир (1858—1942), який після закінчення медичних студій у Віденському університеті виїхав до Хорватії, де виконував обов’язки окружного і судового лікаря. 1891 року він повернувся до Коломиї, де зайнявся приватним лікуванням. 1910 року став засновником Українського Лікарського Товариства (УЛТ). Деякий час В. Кобринський працював у Львові. Підтримував дружні стосунки з Іваном Франком, Лесею Українкою, Володимиром Гнатюком, Михайлом Грушевським. Працював лікарем пансіонату в Буркуті, де бувало багато діячів української культури. Він лікував дружину Івана Франка Ольгу, його сестру Юлію Гаврилик.

Трагічною була доля сина Володимира Кобринського — Володимира. Він народився 18 листопада 1888 року у с. Вирія у Хорватії, де тоді працював батько. Навчався в Академії мистецтв у Мюнхені, відтак — у Празі та Ленінграді (1926 року переїхав до СРСР з Чехословаччини). У 1937 році викладав у Харківському художньому інституті, був заарештований 30 вересня 1937 за підозрою у проведенні розвідницької діяльності і як член “контрреволюційної, націоналістичної” Української військової організації. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР 11 серпня 1937 р. засуджений до розстрілу. Був розстріляний 2 листопада 1937 року. Посмертно реабілітований.

Племінником Йосафата, Миколи Кобринського і сином Івана Кобринського, пароха села Яворів біля Косова, був і чоловік Наталії Кобринської Теофіл Кобринський (1848—1882), який у Снятині заснував читальню для селян, а також диригував хором, був гарним проповідником. Він підтримував свою дружину у всіх її літературних починаннях.

У жовтні 1884 року о. Іван Озаркевич з родиною виїхав у Болехів разом з дочкою Наталією Кобринською після смерті її чоловіка.

У цьому домі знайшла притулок після смерті батька о. Михайла Рошкевича, Михайлина Рошкевич, сюди приїздила багаторочна родина Окуневських, Озаркевичів і Кобринських. Тут був Олексій Торонський, автор підручників для гімназій, етнограф і катехит у Дрогобицькій гімназії, вчитель Івана Франка. Тут гостював

Дім Лонгіна Озаркевича

Городоцька гімназія та дім Озаркевичів

автор латинсько-українського словника, брат Ольги Кобилянської, Юліан Кобилянський. Бував брат Олени Кисілевської, редакторки журналу “Жіноча доля”, що виходив у Коломиї, В. Сіменович, що став редактором журналу “Америка” у США. Тут гостювала Ольга Кобилянська.

На жаль, не зуміли в Болехові достойно зберегти пам’ять про Наталію Кобринську та її рід. Тут 1903 року помер о. Іван Озаркевич, стараннями якого була збудована мурована церква Митрофанів у 1899 році, 1904 року — мати, а 1920 року — й Наталія Кобринська. На її надмогильному пам’ятнику слова: “Мене вже серце не болить”.

Церква, яка будувалась при о. Івану Озаркевичу, стала православною московського патріархату... Приходство новий священник, ревний служитель московського патріархату, переробив на церковний магазин і не забажав жити у ньому, оскільки вважав, що в такій хаті йому жити непристойно і неprestижно.

Молодшою сестрою Наталії Кобринської була Єроніма, заміжня за відомим вченим-географом Григорієм Величком, знаним радянським режимом у 1935 році, коли переїхав в Радянську Україну. Вона була збирачкою народних мистецьких виробів і мала чималу колекцію герданів та інших жіночих прикрас з Покуття, які виставляла на виставках у Відні, Празі, Кракові, Львові, Коломиї, Чернівцях, Тернополі та інших містах і містечках. Переїхавши з батьком до Болехова, збирала нові колекції прикрас і вишивок, частину з яких передала відомому

етнографу Франтішеку Ржегоржу для чеського національного музею Наперстків.

Наймолодшим з Озаркевичів, дітей о. Івана Озаркевича, був син Євген (1861—1916) один з найвидатніших політичних та громадських діячів Галичини. Після закінчення медичного факультету Віденського університету, де був членом студентського товариства “Січ”, а в 1884 році був обраний його головою, протягом трьох років проходив практику в клініках Відня, після чого працював повітовим лікарем у Боснії, а відтак повернувся в Галичину.

У 1897 році Є. Озаркевич переїхав до Львова, відкрив приватну лікарську практику і активно долучився до громадсько-політичного та наукового життя міста. Став ініціатором відкриття у Львові “Народної лічниці”, яка мала надавати безкоштовну лікарську допомогу бідним хворим. Був директором цього закладу. Він був дійсним членом наукового Товариства ім. Шевченка, з 1899 року — редактором “Лікарського збірника”, першим головою Українського лікарського товариства та редактором його органу “Здоров’я”, який виходив з 1912 року до початку Першої світової війни. Як член редакції видавничого органу “Просвіти” “Письмо з Просвіти”, не тільки редагував його, а й поміщав тут популярні статті на різні медичні теми, зокрема, про бактерії, особисту і громадську гігієну. Видав низку медичних книг.

Боровся за впровадження української мови в офіційних установах та громадських організаціях в часи колонізації українців. З 1915 року і до березня 1916 року став працювати у відомому “Захисті для хворих” УСС, де з осені 1915 року лікувався Іван Франко. Такою була родина Лонгіна Озаркевича, власника хати над річкою Верещицею у Городку. Який мотульні матеріал для створення достойного музею в цьому місті. Та на жаль...

4 червня 1889 року Лонгін Озаркевич одружився із Олесею Бажанською (1866—1906), яка дебютувала як письменниця 1887 року в жіночому альманасі “Перший вінок”, виданого коштом і заходом Наталії Кобринської. Альманах вийшов з друкарні Товариства ім. Т. Шевченка у Львові і містив твори 15 письменниць обох частин України, роздertoї тодішніми двома наймогутнішими імперіями — Російською та Австро-Угорською.

Вона була дочкою відомого громадського діяча, композитора, етнографа Порфирія Бажанського (1836—1920 р.). Він був одружений з Олександром Несторович з роду Маркіяна Шашкевича.

Проте в нашій культурі Порфирій Бажанський залишився як збирач народної музики. Він зібрав 4100 різних народних мелодій, які записав нотами і видав збірником народних пісень у семи томах на початку позаминулого століття. Він також зібрав близько 250 мелодій коляд, празничних та

богородичних пісень і також зафіксував їх на нотному папері. Починаючи від 1874 року він почав видавати різні наспіви церковні в ірмологічних нотах для Служби Божої, а також тропарі, кондаки власного авторства. 1885 року він разом з А. Вахнянином був редактором “Збірника руско-українських квартетів” під назвою “Кобзар”, який видали вихованці духовної семінарії у Львові.

Порфирій Бажанський писав твори для різного складу хорів, найчастіше на свої слова, але як композитор нинішньому поколінню невідомий зовсім. Хоч би раз в Городку його твори проспівав у церкві церковний хор, хоч би раз Львів вшанував одним-єдиним концертом з його творів. Хоч би раз...

Залишив свій слід Порфирій Бажанський і в музиці до різних вистав, і написав декілька опер з народного життя.

Помітний слід Порфирій Бажанський залишив і на ниві бджільництва. У себе в селі Сороках тримав чималу пасіку і випробовував різні технології збільшення збору меду. Його перу над лежить “Календарик пасічників”, котрий вийшов 1879 року з друкарні Товариства ім. Т. Шевченка, а також книжка “Природа і життя пчіл”, що вийшла того ж року з друкарні Ставропільського інституту.

Після одруження Олесь Бажанська замішкала з чоловіком у Львові, де Лонгин Озаркевич проходив практику в адвокатурі, як цього вимагав його фах. 1890 року у подружжя народилася дочка, яку назвали подвійним іменем Ольга-Оксана. Мала дитина аж ніяк не була перешкодою молодій мамі займатися громадською роботою. 2 лютого 1891 року на загальних зборах товариства “Руська Бесіда” під головуванням о. Порфирія Бажанського було засновано товариство “Боян”, до якого поруч з такими авторитетами, як В. Шухевич, Ст. Федак, А. Вахнянин увійшла у керівні органи й Олесь Бажанська (виділові — голови секцій), а Б. Ганічак та Д. Січинський як заступники. 1891 року в члені “Бояна” було прийнято Соломію Крушельницьку, якій акомпанує на концертах, присвячених Шевченку, Олесю Бажанська. 1891 року її чоловік на вимогу української громадськості “рятувати Городок” дістав посаду адвоката в місті Городку, відкрив там власну адвокатську контору, і вона разом з сім’єю переїжджає жити в це маленьке містечко під Львовом.

В липні 1891 року відбувся жіночий з’їзд з ініціативи Наталії Кобринської, на якому крім інших стояло питання про створення друкованого жіночого органу, який мала очолити Олесь Бажанська. В Городку 10 січня 1893 року народжується дочка Наталія-Теофілія. Дитина не прожила й року, померла 15 серпня. Це був великий удар для молоді матері. Прибита горем, вона стала менш активною в громадському житті, проте час від часу бере участь в різних концертах, на яких виступає як піаністка та акомпаніаторка різних співаків, зокрема Соломії Крушельницької. Виступає на вечорах пам’яті Тараса Шевченка та Маркіяна Шашкевича, виконуючи українські народні пісні в обробці Миколи Лисенка, а також твори Моцарта, Баха, Шопена, Гріга та Брамса.

21 лютого 1895 в Городку народився син Іван, якого хрестив та миропомазав парох церкви Благовіщення в Городку о. Юстин Сухаровський разом з парохом села Сілець на Станіславщині Володимиром Озаркевичем, чоловіком Ольги Рошкевич, яка з такої нагоди приїхала також у Городок.

Городок завдяки Лонгину Озаркевичу став підльвівськими Афінами, в якому часом збиралась місцева та дооколична українська інтелігенція. Сюди приїздили часто гості зі Львова. Річка та розлогий став, повний рибою, приваблював й Івана Франка. Сам Лонгин Озаркевич був добре знайомий з Іваном Франком ще з 1878 року, а в 1884 році мешкав з ним у помешканні Василя Нагірного, відомого архітектора та громадського діяча, на вулиці Лінде. Тому й не дивно, що візити Івана Франка в Городок були частими, особливо у час виборної кампанії 1897 року. Він вів доволі активне листування з Озаркевичами в Городку, яке, на жаль, не дійшло до нас.

Далі буде.

Тяжка, велична і шляхетна праця Дмитра Павличка

Євген ГОЛИБАРД

У цьому літературно-художньому виданні представлено 110 творів, що через самовіддану працю двох талановитих особистостей — польського і українського поетів-патріотів з Україною в їхніх гарячих серцях — поєднали українськомовних і польськомовних шанувальників поетичного слова.

Тяжкий хрест взяв на себе Павличко-перекладач. Адже філологи добре знають, як важко відтворити українською слов’яномисляче і латинопідтекстне розмаїття польської лексики з її невгамовною палітрою фразеологізмів, неологізмів, багатством ідіом та ідіоматичних конструкцій.

Тут потрібна не лише майстерність формального і змістовного потрактування матеріалу, а й глибоке розуміння ментальної суті авторського оригіналу, провідної лінії думки автора. У цій відповідальній творчій роботі навіть у майстрів трапляються прикрі моменти, коли ніяковіють з причини недостатнього знання української...

Величезний (як кажуть поляки, — *мозольний*) труд Майстра увінчався успіхом. В роботі над книгою Дмитро Васильович багато разів виходив зі складних ситуацій, що траплялись на шляху поетичного трансформування польської поетичної думки в українську форму.

Rycerzy, którzy zginą w krzyżowej wyprawie.
Winogrona rozpięte na murach katedry.
Moje krzepkie ramiona i nogi jak cedry.
Smukle mnichy, grające w piłkę na murawie.

Niebo białe z różowym jak pstre przyodziezki.
Bluszcz na lutniach uwiy. Gęśli rozśpiewanie.
Zapach lata i bursztyn na wiosny kaftanie...
A moje trubadurskie, roztańczone śpiewki?
(*Sredniowiecze*)

*Хрестоносці, забиті в далекій виправі.
Виногрона розп’яті на мурах катедри.
Мої сильні рамена і ноги, мов кедри.
Монахи, що граються із м’ячем на мураві.*

*Біле небо з рожевим, як одяг святині.
Плющ повитий на лютнях.
Розспівані гуслі.
Запах літа, янтар на весни одежині.
Мої сніви в піснях трубадурів загуслі?
(*Середньовіччя*)*

Часом поетична душа Павличка і його інтенції перемагають Павличка-перекладача й тоді в українському трактуванні Я. Івашкевича з’являються нові грані, як от у вірші *Melancholia*:

Chodzę tam i z powrotem dziecinnyim ogrodem,
Myślę sobie: malutkie, malutkie mam myśli.
Do mnie moi umarli, niekochani przyszli
I sinych mnie częstują cieni drzewnych chłodem.

*Я туди і назад походжаю в городі,
Мої мислі маленькі, малесенькі мислі.
Мої предки притихли, в своїх смутках затислі,
Зверху наче веселі, та чорні насподі.*

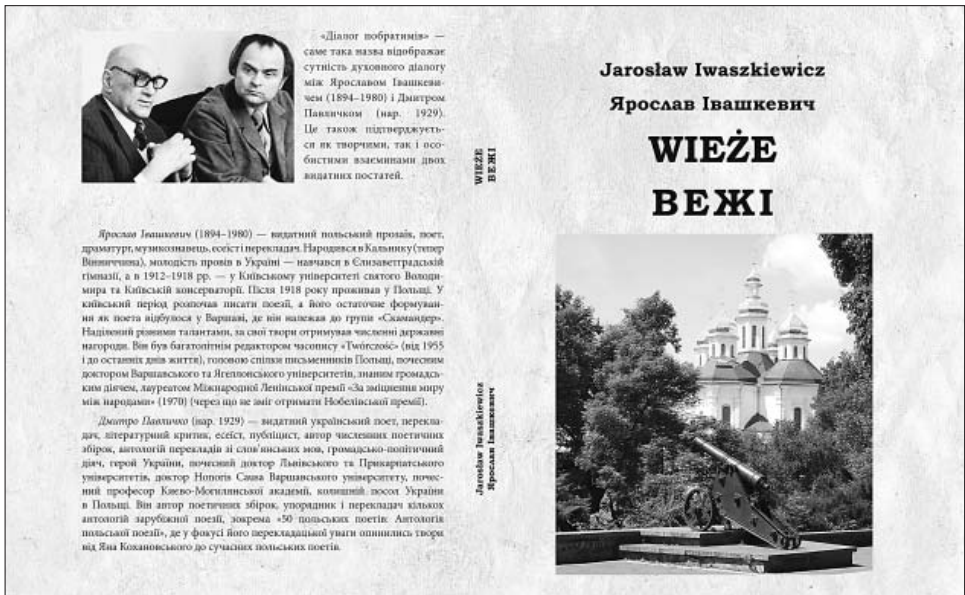
Попри те, що автор перекладу достоту своєрідно вживлює подекуди розхристані рядки польського оригіналу в чітку мелодіку співаної поезії українською, дует Івашкевича-Павличка звучить по-особливому гармонійно, коли тема Батьківщини виходить на перший план (наприклад, *Przymotnienie — Snogad*):

Myślę sobie: wraz z nocą sen przyjdzie
zwycajny
I skrzydłem mnie otoczy kochanym, brat życia,
Przypomnienie powróci do swego ukrycia
I jutro się obudzę bez wspomnień Ukrainy.

*Я думаю не раз, що сон прилине знов,
І покладе мене на крил своїх пір’їни,
І я збуджусь без тих пригадок з України —
Вони повернуться у свій таємний схов.*

Але найлегшого поетичного лету, з досконалим використанням багатства укра-

Вихід у світ книги *WIEŻE-BEŻI* — двомовної польсько-української антології віршів одного з найвидатніших польських митців ХХ століття Ярослава Івашкевича (1894–1980) у перекладі Дмитра Павличка — став визначною подією у культурному житті обох народів.

їнського слова, текст Д. Павличка набуває в разі повної синхронності з ритмом Я. Івашкевича (*XV* зі збірки *Lato 1932 — Lato 1932*):

Obłoki boją się i cieszą
I wszystkie kołem lecą w dal,
Moje krzepkie ramiona i nogi jak cedry.
Na drzewach wczesnej wiosny żal.

O zmroku fiolet z nieba spływa,
Powraca z wolna szklisty chłód,
Noc schodzi czarna i szczęśliwa
Na pozbierane lustra wód.

*Бояться й тішаться облоки,
І всі летять, мов коло в даль.
І сходить сонце златооке
На зелен-чай весни печаль.*

*А смерку фіолетна нива
Надносить склесті холоди.
Ніч сходить чорна і щаслива
На люстра темної води.*

Тут для нас цілком очевидно, що польський оригінал провокує перекладача на словотворення, а це вже рідна неологізмозма стихія Д. Павличка, котрий, як здається, полюбляє алюзійні і оптимістично-поетичні провокації, коли вони стимулюють метафоричне збагачення вірша.

Але все-таки відчувається, що перекладач більшою мірою тяжіє до словництва без викрутасів, навіть якщо йдеться про відому сентенцію, яка під його пером може нині сприйматись буквально (*Piosenka dla zmarłej — Пісенька для померлої*):

Bo sens nie w szarpaniu
Ani jest w radości,
Ale w cierpłości
I wielkim czekaniu.

*Бо сенс не в протестах
Не в радощів піні,
А тільки в чеканні
Та в тяжкім терпінні.*

До творчого дуету двох поетів-побратимів долучився член-кореспондент НАН України, відомий дослідник польської літератури і перекладач, завідувач кафедри полоністики Київського національного університету ім. Т. Шевченка, професор Ростислав Радишевський, котрий написав велику, багату на цікаві порівняння, аналітичну передмову до *WIEŻE-BEŻI*.

Зокрема у цьому дослідженні професор Р. Радишевський підкреслює *музичність і малярськість* творчості поета: “Слово і музика становлять у Ярослава Івашкевича таку нерозривну єдність, що багато його віршів, як визнав Чеслав Мілош, просто неможливо перекласти іноземною мовою.

...Малярськість (українські та “есхатологічні” пейзажі) і музикальність ніби відтворюють просторово-часову двовимірність поезій Івашкевича, завдяки якій поет міг вільно подорожувати від бароко до модернізму й зі Сходу на Захід, опиняючись при цьому в одній сакральній точці — Україні”.

Під час Другої світової війни особливо, по-родинному щемно, зазвучали поетичні струни Я. Івашкевича:

*Та у повітрі інше вже звучання чути,
І нові пахоці у яснім небі плінуть,
Й слова-зітхання, слова п’янкi, розкуті:
Для нас ти ще не вмерла, мати Україно!*

Р. Радишевський виділяє з творчості поета характерні рядки, вказуючи на родинну близькість, українськість поезії Івашкевича, самого автора та його душі, в якій поет проніс через все життя образ України, яку називав своєю Батьківщиною:

*У нас єдина з тобою матір,
Пісня та ж і сльоза нас вели у світи.
...Ти не думай тоді, не кажи вслух,
Що я матері син — України.
Що козацький мій лик, що козацький мій дух,
Що вкраїнські мої глибини.*

У перекладі Д. Павличка деякі поезії Я. Івашкевича набувають виразної імпресіоністичної наповненості сонячним світлом, яке огортає читача спокоєм і життєствердним настроєм (*Sierpień — Серпень*):

*На деревах світло хворе
все в курітках картоплясько
почалися метеори
близько близько*

*пані осінь прийде знову
знов щемлива мов остання
та не вияснить ні слова
ні зірничі ні ридання*

*лиш дивитися як з поля
йдуть дими на пасовисько
твоя доля моя доля
близько близько*

*змие все сльота осіння
листя злине на колиску
забуття і просвітління
близько близько*

Понад 360-сторінкова книга **WIEŻE-BEŻI** закінчується цікавою післямовою Дмитра Павличка “Україна в поезії Ярослава Івашкевича”.

Цей короткий, а водночас глибокий думкою, сердечний і грізний, як сам Д. Павличко, біографічно-літературознавчий нарис робить честь видатному поету і перекладачеві, уяскравлюючи ще одну грань його багатожанрової творчості.

Від сучасних краєвидів до стародавнього Єгипту

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

З Музеєм гетьманства Валерія Франчука єднають роки творчої дружби. Тут він представляв персональну виставку, присвячену пам'яті жертв Голодомору (одну з картин художник тоді подарував музею) та дві виставки, пов'язаних з історичним минулим України.

“Про художника Валерія Франчука можна сказати, що він — Літописець України, адже все його життя пов'язане з долею народу. Цикли творів, присвячених історії козацької доби, пам'яті жертв Голодомору, тяжкій праці ліквідаторів Чорнобиля, не дають забути пройдені дороги життя України. Кожна картина — як придорожній хрест, біля якого потрібно спинитися, подумати, помолитися і піти далі.

Валерій Франчук не тільки художник, але й глибокодуховна Людина, яка своєю вірою у Творця і Спасителя хоче врятувати цей світ і кожну людину окремо. Цикл картин на біблійні сюжети повертає людей до першооснови, до осмислення існування Бога і Людини, Віри і Буття, — і все це для того, щоби впевнено йти обраною дорогою. Його можна порівняти із середньовічним Кобзарем, що йде дорогами України і у своїх полотнах мовою фарб і кольорів “співає” поезію Тараса Шевченка і народні пісні.

Про нього можна сказати, що він — Чоловік-однолюб, навіки закоханий в Україну й у диво її землі. У своїх пейзажах він освідчується у коханні осіннім туманам, які огортають і пестять рідний край, лісовому джерельцю, яке омиває, очищає і живить його єдину Батьківщину. Кожна картина Валерія Франчука — це гімн Україні, це молитва за її долю. Все своє творче життя він присвячує Воскресінню України. Саме ця дорога обрала його...”, — зазначила мистецтвознавець Олена Шовкова.

Всі експоновані картини присвячені малій батьківщині митця — Поділля. “Це рай, який живе в моєму серці, це моє найбільше багатство. Я намагався втілити у цих роботах свої враження і переживання. “Незайманий рай” — це ті дерева, пагорби, краєвиди, яких ще не торкнулася людська цивілізація”, — зізнається митець.

У Музеї гетьманства за підтримки Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т.Г. Шевченка відкрили 174-ту персональну виставку народного художника України, лауреата Шевченківської премії та премії ім. В. Стуса Валерія Франчука “Незайманий рай”. На ній митець представив 21 пейзаж, створений протягом останніх років. Більшість робіт експонуються вперше.

Виставка “Таємниці фараонів”

Одне з центральних місць в експозиції належить картині “Розмова з мамою”, присвяченій найріднішій людині у житті кожного. Створюючи цю роботу, митець згадував ті часи, коли мама проводжала його на автобус до Києва, про душевні розмови, які вони тоді вели.

Картина “Літо, прощай...” — данина пам'яті відомого українського поета, перекладача та публіциста Юрія Ряста (Каверіна). А епіграфом до неї стали слова Ю. Каверіна “Ти протираєш вікно рукою, Ніби махаш літу прощай...”

У центрі виставки роботи, на яких зображено другу половину літа — “Вранішнє”, “Гомін нив”, “Горицвіт”. Справа та зліва осінні пейзажі — “І небо невмите”, “Вже трави скошені”, “Край озерний”, “Розлігся бурштиновий гай”, “Доли золотокосі” та інші.

Якщо Валерій Франчук має у своєму мистецькому доробку понад 170 персональних виставок, то виставка живопису молодого художника з Києва Катерини Калин “В обіймах рідної землі” — перша в її творчій біографії.

Катерина з дитинства захоплювалася живописом. Після за-

кінчення школи спочатку здобула юридичну освіту, а потім навчалася у Київській приватній академії мистецтв під керівництвом художника Віктора Семеняка. Ще одне захоплення молодого мисткині — фотографії. Її світлини неодноразово займали призові місця у різноманітних фотоконкурсах.

Спогади про свої подорожі мальовничими місцями Києва Катерина втілила в картинах “Маріїнські втіхи” та “Нічне Марево”, а Львову присвятила полотно “Високий замок”. Після поїздки до Карпат створила картини “Таємничий замок”, “Закарпатська пісня” і триптих “Нічна варта”. Краєвиди центральної України зображено у творах “Водограй” та “День на Дніпрі”. Видатному українському письменнику Василю Стусу присвячено полотно “У цьому полі синьому, як льон”. Пошуки істини відобразилися в картині “Спаситель”. Та найбільше художниця любить малювати квіти. Їх можна побачити на живописних роботах “Ейфорія літа”, “Біла півонія”, “В Крижанівському”, “Квітка Душа”, “Зимовий ранок у Києві”, “Теплий дощ”, “Світло буття”.

Валерій Франчук

Катерина Калин

У день відкриття виставки Катерини Калин провели майстер-класи для юних киян, які мріють стати відомими живописцями.

Також у Музеї гетьманства працює виставка “Таємниці фараонів”, що є частиною відомої в багатьох країнах експозиції “Історія життя Тутанхамона”. Тут представлені сучасні копії давньоєгипетських скульптур і мистецьких пам'яток, пов'язаних із життям фараона Тутанхамона (саркофаг і трон Тутанхамона, його портретна маска, погруддя цариці Нефертіті, скульптурні зображення єгипетських міфологічних божеств — Осіріса, Ісиди, Гора, Сета тощо). Експозицію прикрашають папіруси з на-

несеними сюжетними малюнками (реконструкції портретних зображень фараонів, краєвиди найвідоміших давньоєгипетських храмів, фрагменти міфологічних скульптурних композицій). Усі експонати виставки виготовили в Арабській Республіці Єгипет.

Експозиція викликала неабиякий інтерес у школярів і студентів, які вивчають всесвітню історію, яскравою сторінкою якої є історія Давньоєгипетської держави, а також усіх відвідувачів, що цікавляться культурою стародавніх цивілізацій.

Після Музею гетьманства виставка “Таємниці фараонів” продовжить свою подорож містами України.

Валентина ЄФРЕМОВА,
мистецтвознавець, заслужений працівник культури України, лауреат премії ім. П. Білецького

Через гостросюжетні плакати Валерія Вітера “А ми дивились і мовчали...”, “Російська гуманітарна допомога” та “UkrainianART” можна прослідкувати новітню історію України. Плакати змінюються ліричними пейзажами, створеними на пленах у Седневі, Києві, Закарпатті, Криму. Твори художника експонувалися у провідних галереях світу: у Канаді, Швеції, Франції, Фінляндії, на Кубі. Валерій неодноразово ставав переможцем у численних конкурсах плаката, але головною нагородою вважає премію ім. Г. Нарбута. Україна знає митця і як соліста відомого ансамблю “Кобза”.

Для заслуженого художника України Петра Зікунова стартовим майданчиком став Київський державний художній інститут, де

Виставка п'яти митців

У виставковій залі Музею історії Києва працює виставка робіт відразу п'яти відомих українських художників. Експозиція складається з різних видів образотворчого мистецтва: живопису, графіки, скульптури, плаката та художнього проектування.

він опановував мистецтво живопису. Вчителі О. Сиротенко, К. Трохименко, А. Паменицький прищепили йому бачення світу через художні образи. На виставці представлено пейзажі “Рось”, “Світлий день”, “Херсонес”, “Соколине”.

Семен Равський вже багато років працює головним художником Музею історії Києва. Равський здебільшого відомий як проектувальник, але цього разу митець представив свої пейзажі. Поряд — серія створених ним портретів.

Валерій Губенко відкрився шанувальникам образотворчого мистецтва глибоким філософ-

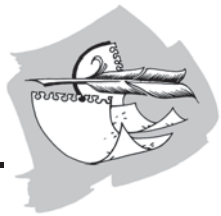
ським мисленням у графічних творах “Плин часу”, “Слава Бахусу”, “Блукаючі душі”, “Кожному світить своє сонце”. В уяві художника знакові теми перетворюються на панорамні багатопланові дійства. І даремно, бо Губенко все своє життя присвятив художньому проектуванню, де володіння виставковим простором має колосальне значення.

Приємно здивував своїми скульптурами завідувач реставраційних майстерень музею Дмитро Віленов. Фахівець з художньої реставрації, досконало володіє багатьма мистецькими техніками, але душу зіграють кераміка,

станкова скульптура та живопис. Ось і вірують життєдайною енергією його виразні художні твори “Косяк риб південних морів”, “Яки. Тянь-Шань”, “В'єтнамка з буйволом” або “Саджання рису”.

Виставку присвячено п'ятій річниці розташування Музею історії Києва у новому приміщенні, сімдесятиріччю цього музейного закладу та 26-й річниці Незалежності України.

В'ячеслав Гук — сучасний український поет, прозаїк, перекладач, есеїст, засновник сенсо-фізіологізму як літературного напрямку. Народився 15 серпня 1974 року в м. Саки, АРК. 1999-го закінчив філологічний факультет Сімферопольського державного університету. 2003 року вступив до НСПУ. 2007-го отримав грант Президента України на видання роману “Синдром дитячих спогадів”. Лауреат Міжнародної літературної премії ім. Івана Кошелівця (2012) та часопису “Diogen” (2013, Італія). Автор сімох поетичних збірок і шістьох романів. Твори письменника перекладено англійською, французькою, німецькою, шведською, болгарською, вірменською та польською мовами.

Він відпливав далеко від берега, а вона спостерігала за ним, було пообіддя, й сині хмари тривожно купчилися над водою, коли він на тиждень їздив у справах — ставав для неї чужим — річка звивалась вузем між очеретів, ржавіла, ставала рудою;

у руках він тримав червоні троянди, коли повертався назад — чайка розривала криком простір над плесом, льодяно-зелена хвиля раз у раз накочувалася на берег, гасила любовний чад, — коли він хворів, вона сиділа біля його ліжка — німа, буденна;

минуле згасло назавжди в його високочолій голові й думках, він нагадував їй беззахисний переліг, геть знищений плугом, вона знала запах його тіла і смак його цілунку на своїх губах попри те, що третій рік поспіль називала його просто другом;

вона дивилась на нього в несміливому жахливому світлі дня, як стежила за зап'ястком, де плоть озивалася пульсом рваним, але почуття вже давно йшли на спад, вже холод душу поймав — вона гаразд пам'ятала його вельми стриманим, невблаганим;

він ніби зображав смерть, притаманну одночасно ночі й дню, так іноді спекотне літо намагається наздогнати холодну зиму, вона дивилась на річку й не побачила, як він востаннє пірнув і вже не вплив зо дна, де крик чайки над узбережжям линув.

Час, на жаль, не лікує ран — він узагалі не лікує, а просто бере і знищує усе, що скніло без любові, немов тепле насіння, що вранці проросло на пагорбах дальніх, де чорні зграї птахів над деревами зробилися вищими, але так бракує ознак, за якими можна нарешті це визначити, як балона

повітряного ємність, як шанець із дощовою водою чи ж горло грішника, зірване словами молитви — плоть сухоостою годує, як кров, цупка глина і пташиний голос пахне небом, синім пружним простором і горішником, глибоке джерело неземної журби тримає в серці простоволоса людина;

що отримаєш від життя в підсумку — лисиці біжать од голоду й повені — це ж зубожіння води, серць і зерна, плаский риб'ячий плавник вітрила бовваніє бозна-де — очі сльозами, наче сади восени плодами, наповнені, убитий солдат — пташина між прибережним камінням гніздо собі звила;

опісля сну повільно приходиш до тям; дме крижаний вітер; зараз пів на четверту ранку, оджа висить на стільці, у їдальні — крапає з крана; голову сушать думки — і вірш не має можливості позбутися зайвих слів, бродячий собака лиже чоло, де площина серць і душ — така нездоланна;

гра світла, високий щебет птахів — і щемкий запах готельного номера, дуже важко дотримуватися у чомусь послідовності, де бажання жити поступово заступають сні про шепіт зерна, про стиск цупкого коміра сорочки; у сараях сплять старі човни, тінями річкових чайок закриті;

мерхля постать людини на тлі заведеної річки дедалі стає тьмянішою, як сіра чайка з надсадним ячанням у горлі — хвилі не втратять блиску, у когось серце повільно наповнюється тим криком, а згодом — тишею, і літак над пагорбами, даленіючи, поступово перетворюється на ризку;

може, ополудні чоловік у чорному костюмі на терасі готелю дивиться надто уважно на річку і пагорби, на потяг, який швидко суне зі схилу, ніби мляве сонце освітлює кошає лице, горбуватий ніс, голені вилиці очі, сховані під капелюхом, і усмішку, витиснуту на губах крізь силу;

і потяті самотнім блиском — метушаться зграї сірих чайок над хвилями, кров що є сили пульсує в набряклих жилах уже майже без звуку, тільки (залежно від почуття власної підності) — блукають пагорбами похилими хмарин довготелесі постаті; пахне глейким бузом — і сон долає повіки;

він дуже схожий на втомленого подорожнього, який удень розмірковує про війну, дар дерева, порт, де навколо раптом стає так тихо, як у вусі; темні будинки на узвишші — наче пташині гнізда місцини світанкової; хляпає парусина човнів, мов бродіння соків у тяжкому, як сон, галуззі.

З випередженням на кілька тижнів озивалася кров у колісці плоті, все життя йому здавалось трагічним осяганням людських взаємин, він тримав газету догори дригом, відчуваючи, як слина суха у роті вже перетворювалася на камінь, а до вух линув пташиний лемент;

чайка, відбиваючись в темнім річковім потоці, — сумувала за літом, так по людському житті — залишається фото з жінкою і чоловіком,

В'ячеслав ГУК Нові вірші

ржавіння виноградних лоз, старе вітрило, сильно напнуте вітром, пустельне узбережжя, осінній простір, розірваний чайним криком;

його єство нагадувало спорожнілу дзвіницю, яку оминали й досі, він давно опинився між днем і ніччю — в пекучих обіймах страсті, хоча колись мав за плечима і шлюб, і розлучення прикрий досвід, коли з дружиною був у цирку, захоплено дивлячись на гімнастів;

перегодом вона ще чула його хрипкий голос, упереміш із люттю, та їй судилося зіграти в його житті надто важливу роль, осягнути те, що дарує можливість не помилитись, що стає життєвою суттю, він гойдався у гамаку, геть пойнятий шаленим чорторієм осмоти;

під старим деревом вона накрила на стіл, і вони пообідали мовчки, поводитись, ніби його колишня дружина, але як дбайлива хазяйка, він відчував, як приторкався до ший цупкий комір нової сорочки і ясно чув, як десь далеко на річці гудів пароплав і квилала чайка.

RIGOR*

Звук обірваного в телефонній слухавці голосу триває так довго, ніби зимова пора, оголене, як тіло, мовчання, завмирає в гортані, щоб потім зрости, зрушити кривні передчуття, які вже поєднались із безсилям єства, так засмагла, наче шкіра, кора іззовні кориться силі, всім деревам край поля колись передрікши імена безіменні;

це вже стає вагомим підсумком від самого народження і всього прожитого взагалі, висить туман над поверхнею поля, як біль невтишний і солодкий присмак гіркоти, повітря пахне мокрою шерстю овець, що пасуться на схилах, припадаючи до землі, хрипить гучна мідь крику чайки понад хвилями моря, й мляве сонце яріє навпроти;

навідліг оновлюються рахунки прожитого життя, сухостій обгортає холодна мла, душа перебуває у смузі відчуження, ніби міцна кам'яна основа мертвого узбережжя, життя людське — це шал, біль і неточний переклад, що рве навіпіл горла живі слова, так кожен плід прагне визріти вчасно, поки сад цілком не охопила осіння пожежа;

чи відшукають слова бодай колись своїх вмерлих батьків, чи здолають серця журу, і стирається в пам'яті місцевість, де колись народились і де перев'язано пуповину, удень на веранді старій чоловік сказав жінці: послухай, я теж, певно, скоро помру, і не треба сприймати всерйоз мою смерть, не вини мою душу — грішну й безвинну; пустельні околиці, грубозерниста тяжкість урочистого мідного слова, камінь, вода, день скрижанів у покрикку самотньої сірокрилої чайки, як порядок слів в лексиконі, хтось винен у цьому мовчанні, хтось без вини завинив, тягне холодом з моря, руда посохла трава, намоклий пісок; діти мертвих батьків між собою не рідні, не кровні.

Весняна вода розмивала покинуті в заростях пташині гнізда, чоловік простував польовою дорогою повз старий елеватор — жінка помітила, що небо хмарилося саме перед його приїздом, — і не знала, чи сумувати за минулим і давно втраченим варто;

виднокіл був розірваний навіпіл і оповитий сном чорнозему, фрагменти життя виринали у згадках, їхня цуплена схожість, в густих чагарях жваві пташки обдзьобували тишу щоденну, в тім краю все корилося сірій воді, навіть денця відер порожніх;

тож він зупинився на межі селища й поля, біля кущів глоду та рваної річки, поглянув на небо і далекі черепичні покрівлі, він втратив колись сім'ю, родовід і навідліг зненавидів воду, тепер відчував, як минуле боліло, повзало мурахами по шкірі;

як із потовшених жил тече кров, як хижо пручається м'якоть, так тіло, вмируше і тлінне, не здатне любити, пам'яттю скуте, виправдання життя — це, як кістка, цупка й порожниста мряка, білий човен біля берега помахом весел розбивав лід спокути;

він пішов через міст — і схилились над плесом гілки вузлуваті, — бачив ясно постать свою на воді, що пливла мідним відбитком, йому здавалось, що моторошний світ непорушно стояв на варті, а його відбиття було цікаве лише блискучим зляканим рибкам —

це подібність до того, що пішло назавжди, що перетворилось на сухе суцвіття печалі, на свідощтво розлуки в надсіченій вені — він закурив і дивився на річку, де дика качка розправила крила, — такий щирий і надто безпорадний у своїй самоті сокровенній.

Так схвильовано говорити про речі, які розумієш лиш наодинці з кров'ю, що в жилах перетворюється на ржу, вже брунькується в горлі співочому справжній вірш, так жахно мовчати, як мертвим лягати у землю чужо;

а батько, що ні разу не оглянувшись, полем собі пішов, і його ноги по шиколотки вгрузали в борозни озимини, наче на губах обережно вибивалася тепла смаглява кров, найбільша вина полягає в тому, що не відчуваєш вини;

іще якусь часину я просто стояв і дивився йому услід, і намокало неквапом поле, як злежале військове сукно, птахи долали мідь світла у небі, вмерзаючи в синій лід, так добре пам'ятаєш те, що було не тепер, а давно-давно;

о, нехай увіч проростає трава і роки попеліють вщент, нехай пам'ять, як земля, зберігає сон благодатний зерна — і гучний відголос оленя, сполоханого з лігвища, й ще присмак у роті журний поминальний гіркого вина;

тьмяні поржавілі рейки, складені в стоси штабелі шпал, чорний, колючий, уже пронизаний сутінками чагарник, вибач, я тебе колись загубив, але й досі не відшукав, як почутий між гілками надсадний пташиний крик.

Старе кримське подвір'я десь високо в посушлих горах, яке жвавою ртуттю вщерть заповнили білі і чорні вівіці, — крізь сон було чутно, як в колодязі тихо вода говорить, підкорившись, наче влітку нічні мотилі москїтній сітці; і поступово тьмянів розмитий обрис гірського потоку — ніч прислухалась уважно до кожного покрикку й кроку;

напередодні анексії вона дорікала йому щодо від'їзду, він запам'ятав, як завмер у дворі і як капелюх мокнув під весняним дощем, який тіло вчувало, як біль порізу, вона повідомила, що вже посіяла ранній кріп і моркву і що має шириу надію, що він таки знайде у собі покуру, але за нею він бачив дорогу, що пнулася стрімко вгору;

можливо, обмеженість її поглядів його надто вражала, хоч ні разу не пошкодував, що колись одружився з нею, те кохання складало його особистий світ, за душу брало, наче рваний марлевий бинт, наскрізь просочений ржею, а зерно, що зріло в нїм дотепер, почало таки проростати, мов життя, що завжди визначається фінішем або стартом;

він стояв у дверях, натягаючи на плечі пальто, спочинку тоді чекало все його єство й одну відповідь на питання, коли виходив навір — рипнули двері, впустивши жінку, тяжкі потоки зливи розмивали обриси всесвіту і кохання, цілісний і як чоловік, і як особистість — він все пробачив, та не міг чути, як дружина, зачинившись в кімнаті, плаче;

бо його тверді слова відповідали рішучим діям і вчинкам, і здавалося, що на голих гілках мерехтіло розлоге листя, пахло свіжим вапном, рясний дощ на калюжах бринькав та поводився так переконливо, ніби наново жити вчився, сон змагав диких пташок, що звили гнізда на битій цеглі, поперемінно проводячи вбогий час то в полі, то в церкві;

в долині, повитій темрявою, бовванів сільський цвинтар, де навіки полягли спочити скошені програною війною, віночок із сухих трав почепив на двері Біблійний митар, що вчора пив на веранді запарену каву, зможений млою, і самотня заблудла вівця біліла, мов зотліле старе вітрило, між кущів глоду, а прощання ставало тяжким розривом,

чітко визначаючи марність крихкого людського щастя, що йому, наче повітря, просто було життєво необхідне, він мав невтоленну жаду любові, як святого причастя, на самоті спостерігав, як ніжний ранок у долах бліднув, коли дорогою додому зі служби визначав досить точно, де глід червонів під льодом, де ржавіла вода проточна.

RIGOR *(англ.) — задубіння.

Микола ТАБОРИТ

Відзнака має тривалу історію. Ще 2009 р. Міністерство охорони здоров'я, дотримуючись основоположних засад заснування Державної нагороди, заснувало в Україні відомчу заохочувальну відзнаку “Хрест Пантелеймона Цілителя”. Її вручали тим, хто має видатні особисті заслуги та сприяє розвитку галузі охорони здоров'я, медичної науки, в благодійній, гуманістичній та громадській діяльності, а також за інші здобутки в царині охорони фізичного та духовного здоров'я населення. Нагороду погодили та благословили предстоятелі трьох найбільших християнських Церков України — УПЦ КП, УГКЦ та УПЦ МП. За час існування відзнаки нею було нагороджено більше двадцяти видатних вчених, лікарів, громадських діячів та благодійників, представників духовенства. Серед кавалерів Орденатакі визначні особистості, як М. М. Амосов (помертню), О. О. Шалімов (помертню), О. М. Лук'янова, Л. А. Пиріг (доктор медичних наук, просвітянин), Святійший Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Володимир, Глава Української Греко-Католицької Церкви Блаженніший Любомир (Гузар) та ін.

— Цього року престижна нагорода набула вищого рівня, — сказав экс-міністр Міністерства охорони здоров'я України, а нині завідувач кафедри управління охорони суспільного здоров'я Національної академії державного управління при Президентові України, доктор медичних наук Василь Князевич. — Свого часу ми задумували її як найвищу державну відзнаку для медиків. Через низку причин не вдалося реалізувати цю ідею. Але ми не зупинилися, ставлячи собі за мету відновлення в нашому суспільстві засад милосердя, гуманізму, любові до ближнього та недужо-

За професіоналізм і милосердя

**У День Святого великомученика і цілителя Пантелеймона, 9 серпня, в Національній філармонії України відбулася урочиста церемонія нагородження і вшанування новообраних кавалерів “Ордену Святого Пантелеймона” — цього, за словами президента НАМУ, академіка, просвітянина Віталія Цимбалюка, медичного Оскару — найпрестижнішої неурядової, громадської відзнаки за професіоналізм і милосердя. Вона має професійно-фахову спрямованість і присуджується за гуманістичну й шляхетну діяльність у галузі охорони здоров'я, яка позитивно впливає на свідомість і духовний розвиток українського народу та держави загалом, спрямована на збереження та зміцнення здоров'я наших громадян, а також виховує повагу один до одного, на-
дихає на нові звершення.**

го, із 2017 року започатковується громадська відзнака за професіоналізм та милосердя “Орден Святого Пантелеймона”. Крім того, кожному вручатимуть по 100 тис. грн.

Цьогоріч відзнаку присуджували у таких номінаціях: “Кращий лікар”, “Кращий медик”, “Новатор охорони здоров'я”, “Міжнародне співробітництво у галузі охорони здоров'я”, “Служіння суспільству”. Цьому передувала копітка і прозора робота з визначення переможців. Створено сайт, на якому можна заздалегідь ознайомитися з процедурою пошуку кандидатів та визначення переможців. Це було так: у кожній області, великому місті України створено експертні ради, які відбирають 125 кандидатів. З них Національна експертна комісія з поданих кандидатур відбрала 25 найдостойніших і найавторитетніших. Останнє слово було за Поважною радою, до якої входять шановані і знані в Україні та за її межами люди, наші моральні авторитети. Це, зокрема, перший Президент України Леонід Кравчук, президент НАМУ Віталій Цимбалюк, Народна артистка України Ада Роговцева, экс-міністр закордонних справ Володимир Огризко, Святійший патріарх Філарет, Блаженніший Святослав та ін. У кожній із 5 но-

мінацій Рада відбрала одного переможця, тобто, орденом Святого Пантелеймона цього року нагородили 5 осіб. Ці імена мусить знати вся Україна.

У номінації “Кращий лікар” кавалером ордена Святого Пантелеймона став **Михайло Каштальян, доктор медичних наук, завідувач кафедри загальної хірургії та військової медицини Одеського національного медичного університету**. З перших днів російсько-української війни він організовував розгортання військових шпиталів у зоні воєнних дій на сході країни. Першим у польових умовах запропонував використання ендоскопічної апаратури. Особисто прооперував і врятував життя сотням бійців.

У номінації “Кращий медик” — **Мирослава Савчак, фельдшер пункту екстреної медичної допомоги “Чижики” Пустомитівського району Львівської області**. Понад чверть віку вона працювала медичною сестрою, нині — сільський фельдшер. 2015 року взяла відпустку і добровольцем поїхала працювати в “Першу медичну роту” Нацгвардії України. Пізніше її мобілізували, службу проходила в батальйоні ім. генерала Кульчицького.

У номінації “Новатор охорони здоров'я” — **Сергій Слесаренко, доктор медичних наук, керів-**

ник Дніпропетровського центру термічної травми і пластичної хірургії. За 30 з лишком років оперував пацієнтів з множинними опіковими травмами. За час бойових дій на сходному фронті через його відділення пройшло понад 400 бійців із численними опіковими травмами різного ступеня.

У номінації “Міжнародне співробітництво в охороні здоров'я” — **Хубертус фон Фосс, німецький педіатр і благодійник, керівник Мюнхенського дитячого реабілітаційного центру**. За його сприяння в Україні створено понад 100 реабілітаційних центрів для дітей з ураженнями нервової системи, у яких пройшли лікування та реабілітацію кілька десятків тисяч дітей. За часів української незалежності за його допомогою і безпосередньою участю було реалізовано медичні проекти, загальна вартість яких становить 25 млрд євро.

У номінації “Служіння суспільству” — **Ігор Зінич (помертню), санітарний інструктор 80-ї окремої десантно-штурмової бригади, кіборг, провів у Донецькому аеропорту рекордні 34 дні**. У підвалах терміналу облаштував медичний пункт, витягував поранених із позицій і надавав першу

допомогу. Під час оборони аеропорту був поранений, але відмовився від ротації. Загинув 20 січня 2015 р. під завалами в новому терміналі.

Церемонія “медичного Оскара” — вручення і вшанування кавалерів ордена Святого Пантелеймона і сімнадцяти “посвячених номінантів в Орден” відбулася на високому рівні. У цікавій і насиченій концертній програмі взяв участь голова Київської “Просвіти” Кирило Стеценко, який полонив учасників церемонії своєю віртуозною грою на скрипці. Він передав вітання і подорожівлення учасникам і переможцям від голови Товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Павла Мовчана. Не почула привітання українська медична еліта лише від очільника українського Уряду Володимира Гройсмана. Хоча, як зізнався Василь Князевич, напередодні він особисто йому телефонував і запрошував на церемонію. Що ж, це, можливо, свідчить про ставлення і турботу влади до проблем охорони здоров'я української нації, її — саме так — подвижників у медичній галузі, героїв у білих халатах, найгуманніших, найталановитіших із професіоналів, наймилосердніших...

**ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2017

**Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 67**

на 1 місяць 13 грн 06 коп. на 3 місяці 38 грн 12 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Ярема ГОЯН,

Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,

Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітянської роботи

Надія КИР'ЯН

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК

Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор

279-39-55

Черговий редактор

Надія КИР'ЯН

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,

м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

**Надруковано в ТОВ “Інтерекспресдрук”,
вул. Сім'ї Сосніних, 3.**

Загальний наклад у серпні — 15 200

**Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.**

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов'язкове. Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

